

Univerzita Hradec Králové

Pedagogická fakulta

Ústav sociálních studií

Trest smrti optikou generace Z

Bakalářská práce

Autor: Martina Klazarová
Studijní program: Sociální patologie a prevence
Vedoucí práce: JUDr. Miroslav Antl
Oponent práce: Mgr. Luděk Jirka Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Martina Klazarová

Studium: P21K0067

Studijní program: B0923A190001 Sociální patologie a prevence

Studijní obor: Sociální patologie a prevence

Název bakalářské práce: **Trest smrti optikou generace Z**

Název bakalářské práce AJ: The death penalty through the lens of Generation Z

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Bakalářská práce se zabývá tématem absolutního trestu, tj. trestu smrti, a postojem generace Z k této problematice. V první teoretické části jsou definovány pojmy jako trest, doživotní trest, trest smrti aj. Účel trestu je zde popsán v obecné rovině. Poté následuje kapitola, která se věnuje způsobům vykonání trestu smrti a jeho historii na českém území. Následně jsou v práci popsány poslední výkony trestů smrti v Československu. Poslední kapitola teoretické části se týká aktuálních pohledů na tuto problematiku. Empirická část bakalářské práce se věnuje stanovisku generace Z k předmětnému tématu. K výzkumu byla využita kvantitativní metoda ve formě dotazníkového šetření.

FRANCEK, Jindřich. *Katovské řemeslo v českých zemích*. Muzeum východních Čech v Hradci Králové, 2007.

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 1999.

HAMERSKÝ, Milan. *Přijatelnost trestu smrti: otázky a odpovědi, názory osobností*. Brno: Bachant, 2001.

CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. 6. aktualizované a doplněné vydání. Praha: Leges, 2017.

LATA, Jan. *Účel a smysl trestu*. Praha: LexisNexis, 2007.

Zadávací pracoviště: Ústav sociálních studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: JUDr. Miroslav Antl

Oponent: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 28.2.2023

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem svou bakalářskou práci vypracovala pod vedením vedoucího závěrečné práce samostatně a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

Podpis.....

Poděkování

Tímto bych ráda poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce panu JUDr. Miroslavu Antlovi za rady, odborné vedení práce a trpělivost. Poděkování také patří mé rodině za jejich podporu a důvěru.

Anotace

KLAZAROVÁ, Martina. *Trest smrti optikou generace Z*. Pedagogická fakulta Univerzity Hradec Králové, 2024, 47 s., Bakalářská práce.

Bakalářská práce se zabývá tématem absolutního trestu, tj. trestu smrti, a postojem generace Z k této problematice. V první teoretické části jsou definovány pojmy jako trest, doživotní trest, trest smrti aj. Účel trestu je zde popsán v obecné rovině. Poté následuje kapitola, která se věnuje způsobům vykonání trestu smrti a jeho historii na českém území. Následně jsou v práci popsány poslední výkony trestů smrti v Československu. Poslední kapitola teoretické části se týká aktuálních pohledů na tuto problematiku. Empirická část bakalářské práce se věnuje stanovisku generace Z k předmětnému tématu. K výzkumu byla využita kvantitativní metoda ve formě dotazníkového šetření.

Klíčová slova: trest, trest smrti, trestný čin, absolutní trest, doživotní trest, smrt, generace Z

Annotation

KLAZAROVÁ, Martina. *The death penalty through the lens of generation Z*. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2024, pp. 47, Bachelor Degree Thesis.

The bachelor's thesis deals with the topic of absolute punishment, i.e. the death penalty, and the attitude of Generation Z towards this issue. In the first theoretical part, expressions such as punishment, life sentence, death sentence etc. are defined. The purpose of punishment is described here in general terms. This is followed by a chapter devoted to the methods of execution of the death penalty and its history in the Czech Republic. Subsequently, the work describes the last executions of death sentences in Czechoslovakia. The last chapter of the theoretical part concerns current views on this issue. The empirical part of the bachelor's thesis is devoted to the opinion of Generation Z on the topic in question. A quantitative method in the form of a questionnaire survey was used for the research.

Keywords: penalty, death penalty, criminal act, absolute punishment, life imprisonment, death, Generation Z

Prohlášení

Prohlašuji, že bakalářská práce je uložena v souladu s rektorským výnosem č. 13/2017 (Řád pro nakládání s bakalářskými, diplomovými, rigorózními, disertačními a habilitačními pracemi na UHK).

Datum

Podpis studenta

Obsah

ÚVOD	9
1. Vymezení pojmů.....	10
1.1. Trest	10
1.2. Trestný čin.....	10
1.3. Druhy trestů	10
1.4. Výjimečný trest.....	11
1.5. Trest smrti	12
1.6. Účel trestu	12
1.6.1. Absolutní teorie	12
1.6.2. Relativní teorie	12
1.6.3. Smíšená teorie.....	13
1.7. Generace Z.....	13
2. Současně používané tresty smrti	14
2.1. Oběšení	14
2.2. Setnutí hlavy	14
2.3. Ukamenování	15
2.4. Zastřelení.....	15
2.5. Elektrické křeslo	16
2.6. Plynová komora	16
2.7. Smrtící injekce	17
3. Trest smrti na našem území	18
4. Zastánci a odpůrci absolutního trestu	25
4.1. Argumenty podporující trest smrti	25
4.2. Argumenty odporující trestu smrti	26
5. Empirická část	27
5.1. Cíl výzkumu a stanovení hypotéz	27
5.2. Metodologie	27
5.3. Vyhodnocení výsledků	28
5.4. Vyhodnocení hypotéz.....	39
5.5. Shrnutí výsledků	40
ZÁVĚR	42
Seznam použité literatury	44
Seznam grafů	47
Přílohy	48

ÚVOD

Přesto, že byl na území České republiky trest smrti na počátku 90. let minulého století zrušen, nejedná se o zapadlou a neaktuální oblast zájmu. Problematika trestu smrti je, dle mého názoru, stále diskutovaným a probíraným tématem nejen ve světě, ale i v České republice. Stále se mezi lidmi vedou debaty a kladou argumenty, které podporují určitá stanoviska. Konec konců tento trest je stále v některých zemích legálně zakotven v justici a stále se používá jako legální forma trestu.

Vzhledem k tomu, že Česká republika tento trest zrušila a je vázána několika mezinárodními úmluvami, tak by bylo velmi obtížné, možná by se dalo říci nemožné, tento druh trestu znovu legálně včlenit do našeho právního řádu. Nicméně i v naší společnosti se čas od času vzedne vlna, která volá po zavedení, tedy znovuzavedení trestu smrti. Většinou se tak stává, když je spáchán protiprávní čin (nejčastěji vražda), který byl proveden zvlášť surovým způsobem.

Jedním z problémů trestu smrti je fakt, že je nevratný. Při mylném jednání již není možné, aby byl poškozený odškodněn. A lze nalézt hned několik případů, kdy byl popraven nevinný. Trestu smrti lze taktéž zneužít v rámci politické propagandy nebo náboženského fanatismu. Druhá strana naopak podporující tento trest argumentuje jeho ekonomickou nenáročností, možným odrazením pachatelů od protiprávní činnosti a taktéž spravedlivou odplatou za spáchaný čin.

Má bakalářská práce se nejprve zabývá definicemi slov trest, trestný čin, výjimečný trest, trest smrti apod. Následně jsou v práci uvedeny druhy trestů smrti, které se napříč světem stále praktikují, u každého typu jsou uvedeny státy, ve kterých je daná forma trestu vykonávána. Dále je zmíněna historie vývoje trestu smrti na našem území od období středověku až po jeho zrušení v roce 1990. Dále jsou blíže a detailněji rozebrány argumenty pro a proti trestu smrti, které jsem nastínila výše.

Cílem empirické části práce je za pomoci dotazníkového šetření zmapovat pohled na trest smrti v rámci generace Z, tedy osob, které se narodily v rozmezí let 1996-2009. Tato generace mi je velmi blízká, protože se jedná o mé vrstevníky, což je vlastně jedním z důvodů, proč se práce zaměřuje právě na tuto skupinu osob. Taktéž je cílem zjistit jakým způsobem svá stanoviska ohledně názoru trest smrti odůvodňují.

1. Vymezení pojmů

Na začátek je, dle mého názoru, nutné definovat základní pojmy, které budu v mé práci využívat.

1.1. Trest

Různé prameny uvádějí několik definic pojmu trest. Obecně by se dalo říci, že toto slovo označuje sankci, která reaguje na jednání, které není danou společností v daném prostředí podporováno. Pokud se omezíme na právní prostředí, označuje slovo trest sankci nebo opatření, které je nařízeno soudem nebo jiným pravomocným orgánem v reakci na spáchání trestného činu.¹

1.2. Trestný čin

O tom, zda má určité jednání charakter trestného činu rozhoduje zákon č. 40/2009 Sb. (Trestní zákoník). Ten trestný čin definuje takto: „*Trestným činem je protiprávní čin, který trestní zákon označuje za trestný a který vykazuje znaky uvedené v takovém zákoně.*“. Zákon dále trestné činy dělí na přečiny a zločiny. Přečinem jsou všechny trestné činy, které byly zaviněny neúmyslně a ty úmyslné trestné činy, za které je vyměřen trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby do pěti let. Zločinem jsou všechny trestné činy, které nelze kvalifikovat jako přečin. Zvlášť závažným zločinem se rozumí úmyslný trestný čin, u kterého soud stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí nejméně deset let.²

1.3. Druhy trestů

Trestní sankce zákoník dělí na tresty a ochranné opatření. Sankce musí být uloženy na základě zákona a musí být přiměřené, jejich výkonem nesmí být ponížena lidská důstojnost. Soud může uložit tyto tresty:

- Odnětí svobody
- Domácí vězení
- Obecně prospěšné práce
- Propadnutí majetku
- Peněžitý trest
- Propadnutí věci

¹ JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2010, s. 831.

² *Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Vydání: dvanácté. Praha: Armex Publishing, 2022.

- Zákaz činnosti
- Zákaz držení a chovu zvířat
- Zákaz pobytu
- Zákaz vstupu na sportovní, kulturní a jiné společenské akce
- Ztráta čestných titulů nebo vyznamenání
- Ztráta vojenské hodnosti
- Vyhoštění³

1.4. Výjimečný trest

Současná podoba zákona uznává dva druhy výjimečného trestu, a to trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let a trest odnětí svobody na doživotí. Pro uložení tohoto trestu musí spáchané trestné činy vykazovat několik znaků. V obou případech se musí jednat o zvlášť závažný zločin.

K uložení trestu odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let dochází v případě, kdy je vysoká závažnost onoho zvlášť závažného zločinu, anebo pokud je obzvláště ztížena možnost nápravy pachatele.

Trest odnětí svobody na doživotí je v České republice nejtvrďší sankce za spáchání trestného činu. Tento typ trestu u nás nahradil trest smrti, který byl roku 1990 zrušen. Tento trest je ukládán v 11 případech, které představují úmyslné kvalifikované usmrcení člověka (vražda podle § 140 odst. 3, obecní ohrožení podle § 272 odst. 3, vlastizrada, teroristický útok podle § 311 odst.3, teror, genocida, útok proti lidskosti, použití zakázaného bojového prostředku a nedovoleného vedení boje podle § 411 odst. 3, válečná krutost podle § 412 odst. 3, perzekuce obyvatelstva podle § 413 odst. 3 a zneužití mezinárodně uznávaných a státních znaků podle § 415 odst. 3).

Čin musí být proveden zavrženíhodným způsobem nebo k němu musí vést zavrženíhodná pohnutka nebo musí dojít k těžkému či těžko napravitelnému následku. Uložení tohoto trestu vyžaduje účinná ochrana společnosti anebo pokud není naděje, že by se pachatel napravil trestem odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let.⁴

³ Tamtéž.

⁴ ŠIMÁNOVÁ, Hana. Několik poznámek k výjimečnému trestu. In: *Právní prostor* [online]. [cit. 2024-01-3]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/nekolik-poznamek-k-vyjimecnemu-trestu>

Podle statistiky Vězeňské služby bylo k 31.12. roku 2022 si trest odnětí svobody nad dvacet až do třiceti let odpykávalo celkem 100 osob (93 mužů a 7 žen). Doživotní trest si ke stejnému datu odpykávalo 47 osob (44 mužů a 3 ženy).⁵

1.5. Trest smrti

Trest smrti, někdy označován jako absolutní trest, je nařízené usmrcení (poprava) člověka odsouzeného za zločin, za který je možný tento typ trestu uložit. Nejde tedy o případ vykonání mimosoudní svévolné poprav, ale trest, který má určitý řád a musí se vykonat na místě k tomu určeném.⁶ Podle organizace Amnesty International je v současné době trest smrti stále platný v 55 zemích světa. Přičemž nejvíce tuto formu trestu uděluje Čína.⁷

1.6. Účel trestu

Existují tři teorie, které nabízejí různé pohledy na to, jaký účel by měl trest mít.

1.6.1. Absolutní teorie

Tato teorie někdy bývá nazývána jako taliační („*ius talionis*“ – právo msty). Podstata trestu spočívá v něm samotném a nespátřuje v něm žádný jiný společenský cíl. V tomto pojetí tedy trest představuje pouze oprávněnou odplatu za spáchaný trestný čin a měl by pachateli způsobit stejnou újmu, kterou způsobil svým protiprávním jednáním.⁸

1.6.2. Relativní teorie

Tato teorie spatřuje podstatu trestu především v ochraně společnosti („*Punitur, ne peccetur*“ – „*Trestá se, aby nebylo pácháno zlo.*“). Působí zde negativní zastrašující prvky, ale taktéž se snaží o prevenci trestných činů. Za cíl si klade převýchovu pachatele, jeho dočasnou izolaci, odstranění důsledků, které byly trestným činem spáchaný a výchovné působení pro celou společnost.⁹

⁵ Vězeňská služba České republiky. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2022* [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-vezenske-sluzby-ceske-republiky-za-rok-2022.pdf>

⁶ POREMBSKÁ, Kateřina. Trest smrti. In: *Pražský studentský summit* [online]. 2017 [cit. 2024-01-17]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/HRC_trest_smrti.pdf

⁷ Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

⁸ KUČHTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. Praha: C.H. Beck, 2012, s. 185.

⁹ Tamtéž, s. 186.

1.6.3. Smíšená teorie

Jak již název napovídá, jedná se o teorii, která kombinuje prvky dvou předešlých koncepcí. Snaží se o spojení trestu jako jisté formy odplaty a trestu jako prostředku k ochraně společnosti.¹⁰

1.7. Generace Z

Jedná se o generaci osob, které se narodily zhruba v rozmezí let 1996-2009 (někdy se uvádí 1997-2012). Tuto generaci velmi ovlivnil nástup a využívání digitálních technologií ve společnosti. Těmito technologiemi jsou příslušníci této generace obklopeni prakticky od narození, což vede k tomu, že jsou lépe adaptováni na práci s nimi, avšak u těchto osob může častěji docházet k problémům jako závislost na sociálních sítích nebo závislosti na gamingu.¹¹

¹⁰ VICHEREK, Roman. Účel trestu. In: *EPRAVO* [online]. 2013 [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

¹¹ Generace Z: internetová generace přináší změny, inovace a spoustu otázek. In: *Sítě v hrsti* [online]. 2023 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/generace-z/>

2. Současně používané tresty smrti

Jak již bylo řečeno dříve, trest smrti je stále platný ve více než padesáti zemích světa. Především se jedná o země situované v Asii, na Blízkém východě a v Africe. Dále je tento trest uplatňován v některých státech Spojených států amerických. V Evropě dosud uplatňuje trest smrti pouze Bělorusko.¹²

2.1. Oběšení

Oběšení/pověšení se k exekuci používalo po celou dobu historie lidstva a je známé téměř všem národům. I dnes se tento způsob popravý stále využívá. Velká míra využití tohoto způsobu popravý pravděpodobně spočívá v jeho „snadnosti a úspornosti“ a taktéž možnosti provádět hromadné popravy. K trestu smrti oběšením se využívala a stále využívá šibenice. Šibenice může mít několik podob, ať už ve tvaru obráceného písmene „L“ nebo dvě svíslá břevna spojená jedním vodorovným břevnem, na které je upevněn provaz či provazy v případě hromadných poprav.

Princip této popravý spočívá v tom, že smyčka okolo krku pod vahou těla stlačí krční tepny, krkavice. Tím se přeruší krevní oběh, a tak dojde k neokysličování mozku. Ke smrti může dojít až po třiceti minutách. V některých případech dochází k tomu, že se při pádu zlomí krční obratel, čímž se přeruší mícha a nastává téměř okamžitá smrt.

V minulosti bylo v Evropě oběšení udělováno jako forma trestu smrti pouze neurozeným lidem, zatímco příslušníci šlechty měli právo být sťati. Pokud chtěl soud odsouzeného šlechtice ještě více potrestat a ponížít, bylo jeho tělo po stětí pověšeno, z pravidla za podpaží. Mrtvá těla oběšených byla na šibenici ponechána do doby, než se nerozložila. Cílem bylo zastrašení ostatních lidí.¹³

V současné době se tato forma popravý stále využívá například v Japonsku, Íránu, Iráku, Severní Koreji a Botswaně.¹⁴

2.2. Setnutí hlavy

Jak již název napovídá při popravě stětím dochází k oddělení hlavy od zbytku těla. Vzhledem k tomu, že je hlava důležitou částí lidského těla dochází k okamžité smrti. Hlavy se stínaly za

¹² Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

¹³ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 199-200.

¹⁴ Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

pomoci sekery nebo meče a jak již bylo řečeno výše, jednalo se o způsob, kterým se popravovali především šlechtici a šlechtičny.¹⁵ Znáмым nástrojem ke stínání hlav se stala gilotina, která tento typ exekuce značně usnadňovala a urychlovala. Gilotina vznikla v období Velké francouzské revoluce a používala se až do sedmdesátých let 20. století, kdy ve Francii proběhla poslední poprava. Gilotina se pro tyto účely používala i v Německu, Švédsku, Belgii a v některých státech USA. Na českém území se gilotina používala v období druhé světové války. Tento nástroj využívali nacisté zejména k popravám českých odbojářů v tzv. Pankrácké sekyrárně.¹⁶ V dnešní době se setnutí hlavy, jako oficiální forma trestu, praktikuje pouze v Saudské Arábii.¹⁷

2.3. Ukamenování

Kamenování je velmi starý trest, který se ale dodnes v některých, především muslimských zemích praktikuje. Podstatou trestu je usmrcení pachatele házením kamenů. Tato forma exekuce se ukládá většinou v případech, kdy se viník dopustí zrady, cizoložství nebo nějaké formy sexuálního deliktu, která je v dané oblasti trestná (sodomie, znásilnění, homosexuální styk).¹⁸ V praxi se tato forma popravou využívá v Íránu, Mauritánii, Pákistánu a Nigérii. V několika státech je sice ukamenování uzákoněno jako forma popravou, ale nepoužívá se, například v Kataru nebo Malajsii.¹⁹

2.4. Zastřelení

S příchodem střelných zbraní se vytvořila i nová forma vykonání trestu smrti. V období renesance se k těmto účelům využívaly tzv. arkebuzy, které musely být kvůli své váze opřené o speciální přenosnou trojnožku. Později se začaly využívat o něco lehčí muškety, které později nahradily novější modely palných zbraní. Dříve se tento způsob popravou uplatňoval pouze u příslušníků armády, nicméně postupem času se zastřelení začalo aplikovat i na civilní osoby a začalo vytlačovat jiné způsoby poprav (nejčastěji oběšení).

¹⁵ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 223.

¹⁶ ŠESTÁKOVÁ, Renáta. Historie gilotiny. V Čechách ji používali ještě nacisté za války. *Memento Historia* [online]. 2023, 1 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.memento-historia.cz/clanek/301/historie-gilotiny-v-cechach-ji-pouzivali-jeste-naciste-za-valky>

¹⁷ Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

¹⁸ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 187-188.

¹⁹ BATHA, Emma. FACTBOX: Stoning - where does it happen? *Thomson Reuters Foundation* [online]. 2013 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20151117033540/http://www.trust.org/item/20130927165059-w9g0i>

K vykonání této exekuce se využívá celá skupina popravčích – popravčí četa, která má deset nebo dvanáct členů. Zpravidla bývá jedna puška nabitá slepým nábojem, ale žádný z členů čety neví, která to skutečně je.²⁰ Místo vstřelu zpravidla bývá hlava anebo oblast, kde se nachází srdce.²¹ Tento typ popravky je stále využíván v Bělorusku, Malajsii, Libyi, Sýrii, Jemenu, Vietnamu a v některých státech USA.²²

2.5. Elektrické křeslo

Podobně jako tomu bylo v případě popravčí čety, technologický vývoj s sebou přinášel i jiné, nové, formy poprav. Takovým případem je i poprava za pomoci elektřiny. Elektřina se k popravám začala využívat již roku 1890 v New Yorku. Elektrické křeslo pravděpodobně vzniklo důsledkem soupeření dvou společností, které se přely o výhodách dvou typů proudu: střídavého a stejnosměrného. Thomas Alva Edison distribuoval stejnosměrný proud, zatímco George Westinghouse střídavý. Střídavý proud měl zpočátku větší uznání, protože jej bylo snazší využívat, a hlavně byl levnější. Edison se pod tlakem rozhodl zahájit kampaň, jejímž cílem bylo znehodnotit střídavý proud kvůli jeho nebezpečnosti. Později se začali ozývat lékaři s tvrzením, že smrt elektrickým střídavým proudem je okamžitá, protože dochází k zástavě srdce a paralýze dýchacího systému. Později i Nejvyšší soud dospěl k závěru, že poprava elektrickým proudem není v rozporu s ústavou, která zakazovala zabíjet krutým a nelidským způsobem. Prvním vězněm, který byl popraven, byl vrah Francis Kremmeler roku 1890, jeho tělo při popravě skoro shořelo.

Poprava elektrickým křeslem je stále velmi diskutovaná, a to i mezi přívrženci trestu smrti.²³ V současné době je elektrické křeslo využíváno v USA ve státech Alabama, Florida, Jižní Karolína a Virginie.²⁴

2.6. Plynová komora

V důsledku dalšího pokroku, se zrodila myšlenka řízeného usmrcování pomocí bojových plynů, které se testovaly a používaly během první světové války. Tento typ exekuce se začal využívat od roku 1924 v USA. Princip popravky je prostý. Odsouzený jedinec je umístěn do neprodyšné

²⁰ CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravky*. Praha: Petrklíč, 2004, s. 59-61.

²¹ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 281-297.

²² Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

²³ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 307-316.

²⁴ Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

místnosti a je nucen dýchat jedovaté výpary. K popravě se nejčastěji používá kyanovodík, ale v současnosti některé státy „přecházejí“ na dusík.

Plyn paralyzuje činnost dýchacích enzymů, které zajišťují přenos kyslíku z krve do buněk, které začínají bez kyslíku odumírat. V těle se začnou stahovat svaly, což způsobuje křeče. Později jsou jednotlivá mozková centra vyřazována z činnosti až dojde k mozkové smrti, poté až dochází k srdeční zástavě a celkové smrti jedince. Hromadné plynové popravy se hojně využívaly v nacistických koncentračních táborech během druhé světové války. Po tomto odhalení několik amerických států od tohoto typu exekuce upustilo.²⁵ Nicméně oficiálně se tento typ trestu smrti používá jako druhotná metoda popravy ve státech Arizona, Kalifornie, Maryland, Mississippi, Missouri a Wyoming. Údajně by se plynová komora měla také využívat v Severní Koreji.²⁶

2.7. Smrtící injekce

Tato forma popravy byla uzákoněna roku 1977 ve státě Oklahoma v USA. K této skutečnosti nevedly jenom humanitární úvahy a ohledy, ale taktéž fakt, že náklady, které by byly vynaloženy na tento typ trestu smrti, by byly mnohem nižší, než při využívání elektrického křesla nebo plynové komory.

Poprava injekcí se provádí tak, že je odsouzenému podána smrtelná dávka rychle účinkujících barbiturátů s paralyzujícími chemickými látkami. Podobné látky se využívají v nemocnicích k celkové anestezii, ale samozřejmě v případě popravy je tato dávka smrtelná. Látka způsobí svalovou ochablost, což vede k paralýze bránice a následně i plic. Poté dochází k srdeční zástavě.²⁷ V současné době se tento typ popravy využívá v některých státech USA a dále pak v Číně a Thajsku.²⁸

²⁵ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 299-306.

²⁶ Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

²⁷ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 327-328.

²⁸ Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

3. Trest smrti na našem území

V současné době se v České republice trest smrti nepoužívá a není zakotven v Trestním zákoníku jako druh trestu. Nicméně až do roku 1990 byl v československém právním systému zakotven jako legální druh trestu, který byl, při naplnění podmínek, udělován. Trest smrti se v průběhu let, od vzniku středověkého českého státu až do roku 1990, vyvíjel a měnil.

Hrdelní právo je známé již od starověku, účelem trestu bylo zejména způsobení velké fyzické bolesti odsouzenému jako odplata za vykonané skutky.²⁹ Trestní právo mělo zpočátku soukromý charakter, což v praxi znamenalo uplatňování soukromé msty. Posléze již byly určité činy chápány jako porušení obecných zájmů, a tak jejich řešení přebíral stát. V 11. století se v Českém království soudní úkony provozovaly pouze na panovníkově dvoře. Panovník k vykonávání soudů svolával šlechtice a církevní hodnostáře. Od druhé poloviny 13. století byl zřízen zemský soud, díky čemuž se soudnictví stalo nezávislou institucí na panovníkovi. Později byla justice rozšířena o vrchnostenské soudy a o soudy v centrech hradské správy.³⁰ V této době byly tresty smrti velmi časté a vykonávaly se nejčastěji oběšením, stětím, upálením nebo zahrabáním. Za menší delikty se udělovaly tresty, které měly odsouzeného zmrzačit, jednalo se o: useknutí ruky, nohy, oslepení nebo vytrhnutí jazyka. Taktéž byl často udělován tzv. institut psance. Psanec byl ponechán naživu, ale byl vyloučen ze společnosti, neměl nárok na ochranu a nikdo jej nesměl jakýmkoliv způsobem podporovat.³¹

V královských a poddanských městech byl představitelem justice nejprve rychtář a od 15. století městská rada. Radu tvořilo dvanáct konšelů v jejichž čele stál purkmistr. Tuto funkci si konšelé po čtyřech týdnech předávali. Celá městská rada se při trestním stíhání sešla pouze u jeho počátku a na jeho konci. Výslechy se účastnili jen jednotlivci společně s rychtářem. Rychtář byl zodpovědný za výslechy, ohledání místa činu a uvěznění pachatelů. Pod rychtáře taktéž spadl kat, který prováděl popravy a řídil mučení. Kati byli považováni za tzv. snížené lidi, to znamenalo, že byli omezováni různými opatřeními, například v kostele měl kat své určené místo a musel stát na oslí kůži. Kat a jeho rodina žil v tzv. katovnách, které byly situovány mimo město nebo na jeho okraji. Pravděpodobně nejznámějším katem na našem území byl Jan Mydlář, který měl údajně katovské řemeslo začít vykonávat z nešťastné lásky. Nejprve měl svou práci vykonávat v rodné Chrudimi a poté přesídlil na Staré Město v Praze. Do dějin

²⁹ KUCHTA, J. SCHELLE, K. *Trest smrti včera a dnes*. Brno: Univerzita J. Purkyně, 1982, s. 17.

³⁰ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 14.

³¹ Tamtéž, s. 32.

vstoupil hlavně díky tomu, že vykonal popravu 27 českých pánů 21. června 1621 na dnešním Staroměstském náměstí.³²

Popravy měly mít tzv. odstrašující charakter, a proto byly veřejné a konaly se během dne tak, aby jim mohlo přihlížet, co nejvíce lidí. K hlavnímu trestu mohly být připojeny i tzv. zostřující tresty. Ty byly prováděny cestou na popraviště, na popravišti před vlastní popravou či po vykonání exekuce, zejména se jednalo o smýkání koněm, trhání prstů, řezání řemeny do zad, utěti ruky nebo vplétání v kolo.³³

Vývoj justice byl přerušen husitskou revolucí, která pozměnila již zaběhlé normy. Právní základ husité odvažovali ze Čtyř pražských artikul, které byly vyhlášeny roku 1420. Zavedení těchto artikul nejprve do tzv. Žižkova vojenského řádu způsobilo odstranění nerovností před právem a stavovské rozdíly. Taktéž došlo k podrobení kněží světským zákonům a soudům a byla odmítnuta soukromá msta, kterou se české právo do té doby stále řídilo.³⁴ Po upravení těchto artikul basilejským sněmem byly roky 1436 jako tzv. basilejská kompaktáta stanoveny jako základní zákon země. Svatováclavskou smlouvou z roku 1517 bylo stanoveno, že měšťané budou spadat pod městské soudy a šlechtici pod soud zemský. V období stavovské monarchie měl šlechtický zemský soud celostátní působnost, v jeho čele stál král, popřípadě nejvyšší purkrabí, v praxi bylo vedení soudu v režii zemského sudího. Dále v něm zasedali nejvyšší zemští úředníci a 20 přísedících (12 pánů a 8 rytířů). Tento soud řešil majetkové spory, které přesahovaly hodnotu 10 kop českých grošů a trestné činy. Roku 1548 vznikl tzv. apelační soud, který měl řešit odvolání ode všech tehdejších soudů. Tento záměr ale nebyl prosazen, a tak se apelační soud zabýval odvoláními pouze od městských soudů. Zemský soud byl tak až do roku 1627 první a zároveň poslední instancí, protože proti jeho rozhodnutí nebylo možné se odvolat.³⁵

V pobělohorském období se zemské soudy již musely plně řídit platnými psanými normami, to bylo dáno novým zákoníkem z roku 1707 vydaným Josefem I, ten do jisté míry sjednocoval postupy soudů v zemi.³⁶ Do té doby totiž platilo tzv. nálezové právo, což vlastně znamenalo, že

³² Tamtéž, s. 34-37.

³³ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 42.

³⁴ MALÝ, Karel, SIVÁK, Florián. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. Praha: H&H, 1993, s. 100.

³⁵ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 15-16.

³⁶ UHLÍK, J. *Historie vězení a vězeňství v Čechách*. Praha: Institut vzdělávání vězeňské služby ČR, 2006, s.111-123.

se rozsudky vyhlašovaly „nalézáním práva“. Tento rozsudek se poté stal podkladem pro další případy. Nově bylo také možné se proti rozhodnutí zemského soudu odvolat k císaři. Většího postavení nabyly soudy apelační, které potvrzovaly a revidovaly rozsudky městských soudů, a taktéž je řídily instrukcemi o způsobu vyšetřování kriminálních činů. Roku 1765 byla vyhlášena reforma, která snížila počet hrdelních soudů.³⁷

Tradice starého českého práva byla definitivně přerušena vydáním tereziánského trestního zákoníku, který nabyl platnosti roku 1770 a vycházel z rakouského trestního práva. Zákoník nerespektoval úměrnost mezi mírou provinění a trestem. I zde se tresty vyznačovaly svou krutostí, což mělo společnost odradit od páchaní trestné činnosti. Smrti byly trestány také sexuální delikty, například pohlavní styk se zvířetem. I zde tedy bylo běžné stětí, oběšení, upálení nebo zahrabání. Taktéž zákoník povoloval vypalování cejchů nebo vystavování na pranýř. Trestní zákoník vydaný Josefem II stanovil zásadu, aby byl trest úměrný závažnosti spáchaného trestného činu. Poprvé na českém území dochází k ustanovení zásad: *nullum crimen sine lege* (žádný zločin bez zákona) a *nulla poena sine lege* (žádný trest bez zákona). Taktéž byly přesně vymezeny polehčující, a naopak přitěžující okolnosti a byla taktéž zavedena trestnost pokusu spáchaní trestného činu. Tresty se snažily o převýchovu pachatele. Trest smrti byl v řádném řízení úplně zrušen, ponechán byl jen v případě výjimečného stavu. Stále ale platily některé tělesné tresty jako vypalování cejchů, bití holí nebo vystavování na pranýř. Pokud byl člověk odsouzen k trestu odnětí svobody, tak trest vykonával v žaláři s okovy na rukou i nohou.³⁸

Po smrti Josefa II byl trest smrti obnoven, a to za velezradu nebo pokus o ni. Tento postup zřejmě vycházel z opatření, kterými se snažila monarchie potlačit revoluční nálady, které přicházely z Francie. Roku 1803 nabyl platnost Zákoník o zločinech a policejních přestupcích, který dále rozpracovával a rozvíjel teze josefínského zákoníku. Za zločiny byl ukládán buď trest smrti, který byl prováděn oběšením, anebo žalář, a to doživotní nebo v rozmezí 6 měsíců až 20 let. Žalář se dělil na: žalář, těžký žalář a nejtěžší žalář. V těžkém žaláři měl vězeň okovy na nohou a v nejtěžším žaláři jak na nohou, tak v pase. Trest žalářem byl zostřován, například nucenými pracemi nebo bitím holí. Co se týče přestupků, tak ty byly trestány vězením (od 24 hodin do 6 měsíců), pokutou, bitím nebo vyhoštěním.³⁹

³⁷ Tamtéž, s. 18-20.

³⁸ MALÝ, Karel, SIVÁK, Florián. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. Praha: H&H, 1993, s. 333-335.

³⁹ Tamtéž, s. 336-337.

Od roku 1848 pod vlivem revolucí v okolních státech (Francie, Itálie a Německo) se začalo reformovat soudnictví i v rámci Habsburské monarchie. Změnil se soudní systém a v šedesátých letech devatenáctého století došlo k definitivnímu oddělení soudnictví od politické správy. Novela trestního zákoníku z roku 1852 již rozlišovala zločiny, přečiny a přestupky. Zločiny byly trestány smrtí oběšením (v případě stanného práva zastřelením) nebo žalářem, ten se dělil již jen na dva stupně: žalář a těžký žalář.⁴⁰

28. října roku 1918 vznikla samostatná Československá republika. Bylo zapotřebí vytvořit nové vlastní zákony, a proto vzniklo Revoluční Národní shromáždění, které vyhlásilo republiku, jejím prezidentem zvolilo T. G. Masaryka a přijalo prozatímní ústavu, tu v únoru roku 1920 nahradila ústavní listina. Ta stavěla soudnictví na zcela demokratických zásadách. Trestněprávní záležitosti měly řešit občanské trestní soudy, vojenské trestní soudy a případně výjimečné soudy. Soudci měli být nezávislí, byli jmenováni trvale a nesměli vykonávat další placenou činnost. Soudní jednání bylo veřejné a ústní, rozsudky se vyhlášovaly veřejně a jménem republiky. Listina také zaručovala rovnost obyvatel bez ohledu na rasu, jazyk, státní příslušnost a náboženství. Taktéž zaručovala svobodu, která mohla být odňata nebo omezena pouze na základě zákona. Struktura soudů se zásadně nezměnila, základní jednotkou byly soudy okresní a dále pak krajské soudy. Roku 1919 vznikl zemský soud trestní v Praze, k němuž druhou stolicí byly vrchní zemské soudy v Praze a v Brně. V listopadu roku 1918 vznikl nejvyšší soud v Praze (v dubnu roku 1919 byl přesunut do Brna). Roku 1931 vznikly soudy mládeže. Osoby do čtrnácti let neměly trestní odpovědnost a jejich prohřešky řešily poručnické soudy. Trestné činy, které byly páchané mládeží se nazývaly provinění a platila za ně snížená trestní sazba.⁴¹

Nová republika převzala od bývalé monarchie systém trestnic, věznic, donucovacích pracoven a polepšoven. Nově byli vězni roztrženi podle jejich trestů. Taktéž byl přijat zákon o podmíněném propuštění, což mělo posílit výchovnou funkci trestu. Odsouzený si musel odpykat dvě třetiny trestu a v případě doživotí alespoň patnáct let. Trest smrti byl zachován, ale již v té době proti němu byly výhrady. Prezident republiky udělil velký počet milostí, ale v případě brutálních vražd souhlasil s trestem smrti. Odsouzení byli popravováni na dvoře zemského soudu v Praze později v pankrácké věznici a ve věznicích krajských soudů. V roce 1934 byl vydán zákon o trestu smrti a o doživotních trestech. Ten stanovil, že pokud by byly

⁴⁰ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 61-63.

⁴¹ Tamtéž, s. 68-70.

zjištěny významné polehčující okolnosti a trest smrti by tak byl nepřiměřeně přísný, měl být uložen trest doživotního těžkého žaláře. Zároveň nesměla být exekuce provedena před rozhodnutím prezidenta republiky o neudělení milosti.⁴² V období samostatného československého státu bylo vykonáno pouze okolo 20 poprav.⁴³

Tehdejší prezident Tomáš Garrigue Masaryk měl k trestu smrti negativní postoj a předpokládal, že tento druh trestu bude v budoucnu zrušen. Vždy se dlouze rozmýšlel, zda má danému odsouzenému udělit milost, či trest smrti potvrdit. Dny, ve kterých rozhodl o trestu smrti si do svého kalendáře/diáře poznamenal černým křížkem. Podle Masaryka trest smrti neměl smysl jako forma odplaty. Ani nevěřil tomu, že trest smrti odradí další zločince. Prostudoval si kriminalistické statistiky a nedospěl ke stanovisku, že by měl trest smrti nějaký vliv na počet kriminálních činů. Domníval se, že pachatel při páčání svého činu nemyslí na možný trest, ale na zdárné dokončení svého hrozného zločinu. Trest smrti chápal jako expiaci, tedy jakési odčinění trestu. Pokud tedy někdo odejme jinému člověku život měl by být potrestán stejně. Vždy ale rozlišoval rozdíl mezi vraždou a zabitím a vždy studoval polehčující okolnosti. Věřil tomu, že v budoucnu bude dbán větší důraz na prevenci kriminálních činů a tresty budou spíše zaměřené na nápravu zločince a také jeho převýchovu.⁴⁴

16. března roku 1939 byl po v pádu nacistických vojsk vytvořen Protektorát Čechy a Morava. Protektorát měl být autonomní a sám se spravovat, to však bylo pouze formální. Okupační politika si kladla za cíl vyhladit český národ a osídlit jeho území německým obyvatelstvem. S armádou na naše území dorazila i německá policie, ta se dělila na pořádkovou a bezpečnostní. Pořádková policie měla za úkol hlídat stát, dbát na pořádek a stíhat přestupky. K bezpečnostní policii patřila obávaná tajná policie Gestapo, dále bezpečnostní služba SD a kriminální policie Kripo. Gestapo sídlilo ve větších městech a svoje hlavní úřady mělo v Praze a v Brně. Mělo za úkol zabránit činnostem, které byly namířeny proti okupantům. Později byly vyhlášeny zvláštní soudy Sondergerichte, jejímž úkolem bylo fungovat jednoduše a hlavně rychle. V praxi to znamenalo, že jednaly bez předběžného vyšetřování nebo bez možnosti odvolání. Stovky lidí tak bylo odsouzeno k smrti nebo posláno do koncentračních táborů. Lze říci, že veškeré trestní sazby obecně byly v tomto období přísné, a i za menší nedbalost hrozil trest smrti.⁴⁵

⁴² Tamtéž, s. 72-75.

⁴³ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 371.

⁴⁴ PLACHÝ, Jiří. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křídel, 2011 s. 12-13.

⁴⁵ ⁴⁵ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 75-80.

Nechvalně proslulou se v tomto období stala tzv. Pankrácká sekyrárna. V pankrácké věznici čekali lidé, kteří byli německým soudem odsouzeni k trestu smrti za politické, hospodářské, ale i kriminální činy. Z počátku se odsouzení odváželi na popravu do Drážďan, ale vzhledem k tomu, že bylo čím dál více takovýchto rozsudků, byla do pankrácké věznice dovezena gilotina.⁴⁶ V období od 5. dubna 1943 až do 26. dubna 1945 zde bylo popraveno celkem 1079 osob (924 mužů a 155 žen).⁴⁷

Po skončení druhé světové války došlo k likvidaci soudního systému užívaného nacisty v době protektorátu. Protože vláda chtěla potrestat nacistické zločince a kolaboranty došlo k tzv. retribučnímu soudnictví. Již v té době podléhaly retribuční soudy kritice. V některých případech totiž nebylo středem zájmu udělit spravedlivý trest, ale vykonat pomstu. Často mělo docházet k tomu, že se falšovaly dokumenty nebo docházelo ke křivým výpovědím. Tyto soudy odsoudily k trestu smrti zhruba 730 osob.⁴⁸ Pravděpodobně nejvíce pozornosti vzbudila poprava státního tajemníka Úřadu říšského protektora K. H. Franka. Na jeho popravu byly dokonce vydávány vstupenky. Přednost měli ti, kterým Frank ublížil, například partyzáni, příbuzní obětí nacismu nebo lidické ženy. Celkově se na dvůr pankrácké věznice, kde se exekuce konala, shromáždilo pět tisíc lidí.⁴⁹

V únoru roku 1948 došlo ke komunistickému převratu, což zcela znemožnilo obnovení demokratického soudnictví na československém území. Roku 1950 byl vydán nový trestní zákoník, který ustanovoval trest smrti jako legální formu trestu. Exekuce měla být prováděna oběšením, a v případě ohrožení státu zastřelením. Tento zákoník umožňoval ukládat trest smrti i za politické delikty. Právě padesátá léta jsou pověstná vykonstruovanými procesy, které měly za úkol odsoudit „vlastizrádce“.⁵⁰ Každý, u kterého komunistická strana začala nabírat podezření, že by mohl ohrozit její moc nechala zatknout a následně popravit.⁵¹ Tito političtí vězni byly popravováni v pankrácké věznici za pomoci tzv. popravčího prkna, u kterého

⁴⁶ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 371.

⁴⁷ Pankrácká „sekyrárna“: oddělení II A v policejní věznici gestapa v Praze na Pankráci. In: *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/pankracka-sekyrarna/>

⁴⁸ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 81-86.

⁴⁹ KRUPKA, Jaroslav. Veřejná poprava K. H. Franka: lidé museli mít vstupenku, odsouzený si mumlal. In: *Deník.cz* [online]. [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/poprava-k-h-franka.html

⁵⁰ MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 372-373

⁵¹ LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006, s. 16.

nedocházelo ke zlomení vazů ale k dušení. Pravděpodobně nejznámějšími oběťmi těchto justičních vražd se stal Heliodor Píka a Milada Horáková. Posledním politickým vězněm, na kterém byl vykonán trest smrti byl Jan Bočan, a to roku 1960.⁵²

Roku 1961 byl trestní zákoník novelizován a ustanovil, že trest smrti je trestem výjimečným a mohl se udělit pouze za zvlášť závažné zločiny, které byly spáchány zavrženíhodným způsobem atp. Bylo zachováno, že poprava byla vykonána oběšením, v případě ohrožení státu zastřelením.⁵³

Známým případem z období normalizace, který vyústil v exekuci, byl případ Olgy Hepnarové. Ta roku 1973 zcela úmyslně najela nákladním vozem na chodník a zavraždila tak celkem 8 osob, které čekaly na tramvajové zastávce. Již od počátku vyšetřování Hepnarová trvala na tom, že čin spáchala úmyslně a dobrovolně jako jakousi pomstu společnosti. Dokonce jejím původním plánem bylo usmrtit více osob. Roku 1975 byla v pankrácké věznici popravena trestem smrti oběšením a stala se tak poslední ženou, která byla popravena na území tehdejšího Československa.⁵⁴

Posledním popraveným v rámci Čech byl pětinasobný vrah Vladimír Lulek, který před Vánoci roku 1986 ubodal svou manželku a čtyři děti. Popraven byl 2. února roku 1989 v pankrácké věznici. Úplně posledním popraveným v rámci tehdejšího Československa byl Slovák Štefan Svitek, a to za trojnásobnou vraždu – jeho manželky a dvou dětí. K trestu byl odsouzen již v roce 1987, avšak exekuce byla provedena 8. června roku 1989 v Bratislavě.⁵⁵

Vlivem pádu komunistického režimu v roce 1989 došlo k významným zásahům do trestního práva a jednou z takovýchto změn byla novela z roku 1990, které zrušila trest smrti a místo něho uzákonila výjimečný trest odnětí svobody od patnácti do dvaceti pěti let nebo doživotní trest.⁵⁶

⁵² MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998, s. 372-373.

⁵³ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 93-95.

⁵⁴ CÍLEK, Roman. *Olga Hepnarová: zabijela, protože neuměla žít*. Praha: XYZ, 2010, s. 16-18.

⁵⁵ Poslední popravený v Česku – pětinasobný vrah Vladimír Lulek. In: *ČT24* [online]. 2008, 2.2.2009 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/posledni-popraveny-v-cesku-petinasobny-vrah-vladimir-lulek-141512>

⁵⁶ FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007, s. 93-98.

4. Zastánci a odpůrci absolutního trestu

Problematika trestu smrti je velmi sporná a jedná se o velmi diskutované téma. Existuje několik argumentů, které absolutní trest podporují a naopak, které hovoří proti němu. Okruh lidí, kteří zastávají názor, že trest smrti je nepřijatelný se nazývají abolicionisté. Naopak ti, kteří chápou absolutní trest jako akceptovatelný se nazývají retencionisté nebo mortakalisté. V následující části bych tedy vymezila některé argumenty, kterými obě skupiny obhajují své stanovisko.

4.1. Argumenty podporující trest smrti

- Lidé, kteří jsou pro znovuzavedení či ponechání trestu smrti většinou argumentují principem „oko za oko“, tedy v tomto případě „smrt za smrt“. Trest smrti tedy chápou jako adekvátní trest za odebrání života někoho jiného.⁵⁷
- Absolutní trest ochrání společnost před daným zločincem, protože už nebude schopný spáchat další trestný čin. I v případě, že je jedinec odsouzen k doživotnímu trestu,
- stále může trestnou činnost páchat ve vězení a taktéž je možné, v některých případech, že bude propuštěn na svobodu, tomu by trest smrti zabránil.⁵⁸
- Dalším argumentem je domněnka, že trest smrti dokáže odstrašit ostatní zločince od páchání podobných trestných činů. Tento argument je velmi sporný, je sice postaven na celkem logické podstatě, ale neexistuje žádný důkaz, který by toto tvrzení potvrzoval.⁵⁹ Navíc toto odůvodnění můžeme brát v potaz pravděpodobně pouze u předem plánovaných závažných trestných činů, avšak u zločinu vykonaných v „afektu“ nebo „z vášně“ by odstrašující význam jen těžko platil.⁶⁰
- Trest smrti je z ekonomického hlediska výhodnější. Jedná se o argument, který stojí na věcném a pragmatickém hledisku. Opět, argument stojí na logické úvaze. Je méně finančně náročné provést exekuci než daného jedince několik let zaopatřovat, aby mohl žít v rámci možností důstojný život ve věznici. Toto tvrzení, ale například v USA

⁵⁷ POREMBSKÁ, Kateřina. Trest smrti. In: *Pražský studentský summit* [online]. 2017 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/HRC_trest_smrti.pdf

⁵⁸ NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Výjimečný trest*. Praha: Leges, 2010, s. 86.

⁵⁹ JANUŠ, Jan. *Tresty budoucnosti*. Praha: Info.cz, 2020, s. 84.

⁶⁰ KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*. Brno: Masarykova univerzita, 1995, s. 19.

neplatí. Soudní proces, ve kterém je udělen absolutní trest je mnohem dražší než doživotní vězení.⁶¹

4.2. Argumenty odporující trestu smrti

- Trest smrti odporuje právu na život, tedy jednomu ze základních lidských práv. Deklarace lidských práv uvádí, že nikdo nesmí být svévolně zbaven života. Problém je tedy ve slově *svévolně*, výrok lze vyložit tak, že pokud proběhne spravedlivý proces je možné vykonat trest smrti. OSN a její poradní orgány chápou trest smrti jako nepřijatelný, avšak problémem je, že ne všechny členské státy toto stanovisko uznávají.
- Absolutní trest je nevratný proces a hrozí zde tedy provedení exekuce na nevinné osobě. Pokud je však vina pachatele nezpochybnitelně prokázána, tak tento argument pozbývá smyslu.
- V mnoha případech je trest smrti udělován ve zcela vykonstruovaných procesech, kdy obviněný má nedostatečnou právní pomoc anebo je přiznání vymáháno mučením. Do toho mohou spadat tzv. masové procesy, tedy procesy s velkým počtem obviněných. Soudy se totiž často konají bez přítomnosti obviněných a dochází k porušení presumpce neviny.
- Udělení trestu smrti často bývá motivováno diskriminací, a to ať už rasovou, etnickou, náboženskou, sexuální orientace nebo pohlaví. Zejména v arabských státech jsou to právě ženy, které jsou popravovány za cizoložství, i když podle oficiálního zákona mají být stejně potrestáni i muži. Taktéž bývají popravovány častěji osoby, u kterých je zjištěno, že mají homosexuální orientaci.⁶²
- Trest smrti se v některých státech užívá jako forma potrestání politických oponentů vládnoucího režimu, nejedná se tak o trest za spáchaný trestný čin, ale o politický nástroj vedoucí k odstranění politické opozice.⁶³
- Společnost musí sebe sama bránit, aby nepodléhala napadání, ale neměla by mít právo sama zabíjet a brát tak právo na život.⁶⁴

⁶¹ POREMBSKÁ, Kateřina. Trest smrti. In: *Pražský studentský summit* [online]. 2017 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/HRC_trest_smrti.pdf

⁶² Tamtéž.

⁶³ Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-04-09]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

⁶⁴ CHALUPNÝ, Eduard. *O trestu smrti: anketa*. Praha: Sociální služba, 1923, s. 28.

5. Empirická část

Empirická část práce navazuje na předešlou část, která se věnuje trestu smrti v obecné a teoretické rovině. V této části budu analyzovat výsledky mého dotazníkového šetření.

5.1. Cíl výzkumu a stanovení hypotéz

Cílem mého výzkumné šetření je zjistit jaký názor mají příslušníci generace Z, tedy lidé narození v rozmezí let 1996-2009, na problematiku trestu smrti a zda by byli pro jeho znovuzavedení v České republice či nikoli. Dále pak zjistit z jakého důvodu by byli pro nebo proti znovuzavedení tohoto trestu a zda by zavedení tohoto trestu přineslo větší pocit bezpečí v České republice a co by bylo největším problémem, kdyby byl trest smrti znovuzaveden.

Hypotézy:

- H1: Se znovuzavedením trestu smrti souhlasí méně než polovina dotázaných.
- H2: Více než 40 % dotázaných, kteří jsou proti znovuzavedení trestu smrti, tak zvolili kvůli obavě z justičního omylu.
- H3: Méně než polovina dotázaných, kteří jsou pro znovuzavedení trestu smrti, tak zvolili kvůli zásadě „oko za oko zub za zub“.
- H4: Více než polovina dotázaných, kteří jsou pro znovuzavedení trestu smrti, tak zvolili kvůli přesvědčení, že by znovuzavedení trestu smrti by odradilo potenciální pachatele trestné činnosti.

Mé hypotézy, které jsem si pro svou bakalářskou práci stanovila, se opírají o výzkum provedený Centrem pro výzkum veřejného mínění z roku 2019. Důvodem je skutečnost, že žádný jiný výzkumný ústav nebo agentura v českém prostředí výzkumy na dané téma neprovádí. Tato organizace provádí šetření na toto téma pravidelně, naposledy právě v roce 2019, jedná se tedy o neaktuálnější výzkum zabývající se touto problematikou na našem území.⁶⁵

5.2. Metodologie

Pro empirickou část práce jsem využila kvantitativního typu výzkumu ve formě dotazníkového šetření (viz příloha A). Tato forma výzkumu je dle mého názoru pro tuto práci nejvhodnější, protože je možné oslovit velké množství lidí a dochází k poměrně rychlému sběru dat.⁶⁶

⁶⁵ Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019 - Centrum pro výzkum veřejného mínění. [online]. Copyright © [cit. 29.01.2023]. Dostupné z: <https://cvvm.soc.cas.cz/tiskovezpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>

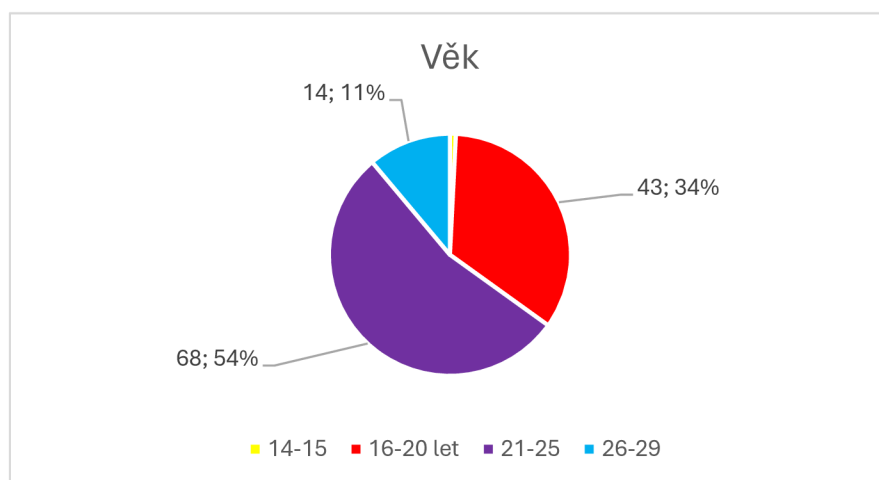
⁶⁶ GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000, s. 99.

Celkově dotazník vyplnilo 126 osob, které rokem narození spadají do rozmezí let 1996-2009. Část respondentů tvořili studenti z Krkonošského gymnázia a SOŠ Hostinné, Konzervatoře Pardubice a Pražské konzervatoře. Dotazník byl rovněž rozšířen mezi studenty Univerzity Hradec Králové a taktéž byl volně šířen pomocí sociální sítě Facebook. Vyplnění dotazníku se účastnilo 87 žen a 39 mužů, v dotazníku byla samozřejmě u otázky týkající se pohlaví uvedena i možnost „Jiné“, ale žádný z respondentů tuto možnost nevyužil. Dotazník byl anonymní a obsahoval 17 otázek. Některé otázky byly inspirovány právě dotazníkem Centra pro výzkum veřejného mínění z roku 2019.

První tři otázky jsou čistě demografické, dotazují se na pohlaví, věk a nejvyšší úroveň vzdělání respondentů. Další tři otázky se zabírají trestními sazbami v České republice, konkrétně zda si respondent myslí, že jsou v ČR trestní sazby dostačující, zda je z pohledu respondentů trest odnětí svobody pro pachatele horší než trest smrti a zda je doživotní trest za vraždu dostačující, i když je zde stále, v některých případech, možnost podmíněného propuštění. Zbytek otázek se týkal problematiky trestu smrti. Pro tuto práci byla nejdůležitější otázka zjišťující, zda by respondenti souhlasili se znovuzavedením trestu smrti a následné otázky zjišťující důvod jejich stanoviska. Veškeré otázky byly uzavřené, ale u otázek číslo 8-13 a 15 měli respondenti možnost označit odpověď „Jiné“ a napsat tak odpověď svými slovy. Pouze u otázky číslo 11 bylo možné vybrat více odpovědí.

5.3. Vyhodnocení výsledků

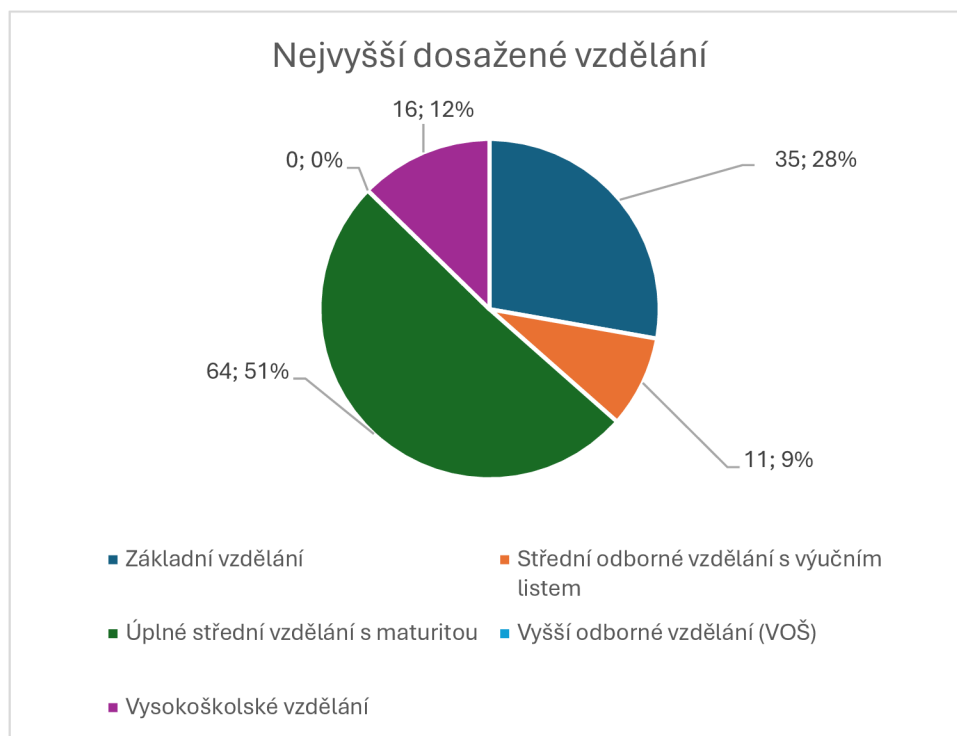
Vyhodnocení jednotlivých otázek je uvedeno pomocí výšečového grafu, který vyjadřuje početní vyjádření odpovědí na jednotlivé otázky.

Graf č.1: Jaký je Váš věk?

Zdroj: Vlastní zpracování

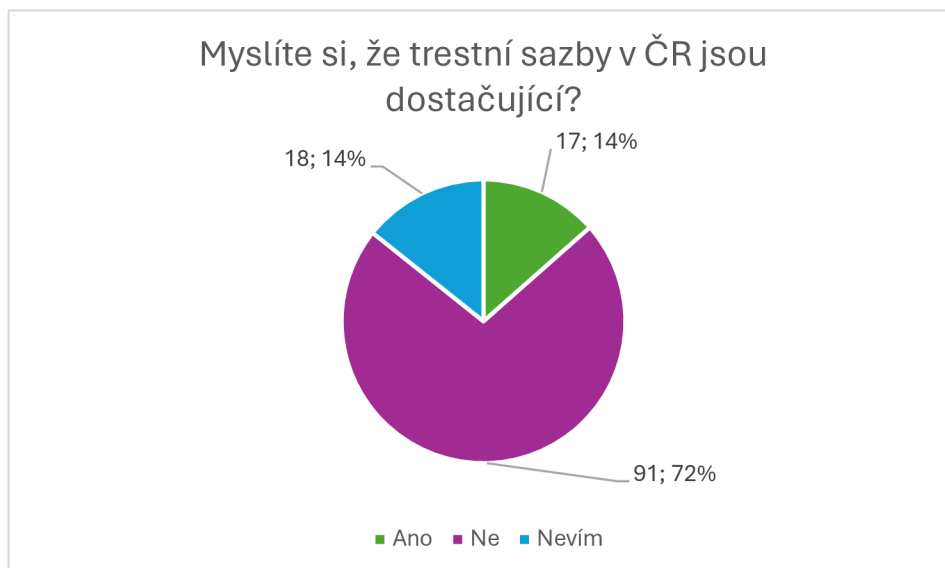
Z grafu lze pozorovat, že nejvyšší zastoupení v mém výzkumném vzorku byla skupina ve věku 21-25 let, celkem 68 (54 %), dále pak věková skupina v rozmezí 16-20 let, celkem 43, tedy 34 %. Naopak nejmenší zastoupení měla věková skupina 14-15 let, a to pouze 1 respondent. Osob ve věku 26-29 se zúčastnilo 14, tedy 11 % z celkového počtu tázaných respondentů.

Graf č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování

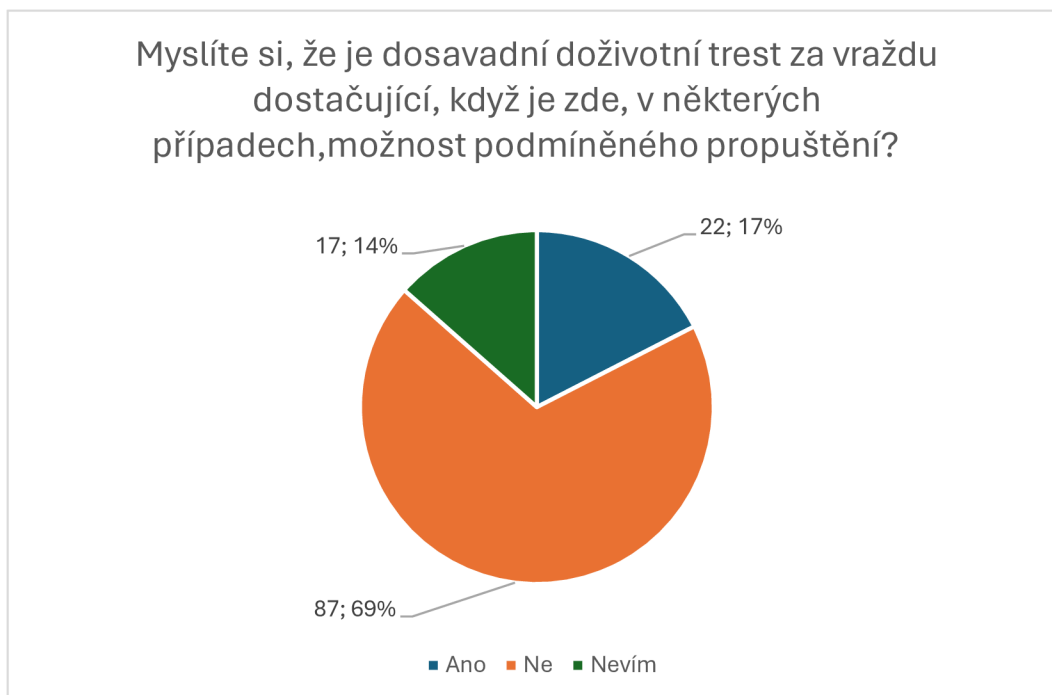
Jak je z grafu patrné, více než polovina, respondentů měla dokončené střední vzdělání s maturitou, a to celkem 64 osob (51 %). Dále následovali, co do počtu, respondenti s dokončeným základním vzděláním, celkem 35 osob (28 %), dále pak respondenti s vysokoškolským vzděláním, celkem 16 osob (12 %) a následně respondenti s dokončeným středním odborným vzděláním s výučním listem, celkem 11 osob (9 %). Nikdo z mých respondentů neměl v době sběru dotazníků dokončené vyšší odborné vzdělání (VOŠ), avšak několik respondentů bylo v procesu studia na VOŠ.

Graf č. 3: Myslíte si, že trestní sazby v ČR jsou dostačující?

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak z výsledků vyplývá, většina zúčastněných osob je přesvědčena, že trestní sazby v České republice nejsou dostačující, celkem 91 osob tedy 72 %. Naopak pouze 18 (14 %) osob bylo přesvědčeno, že jsou trestní sazby dostačující.

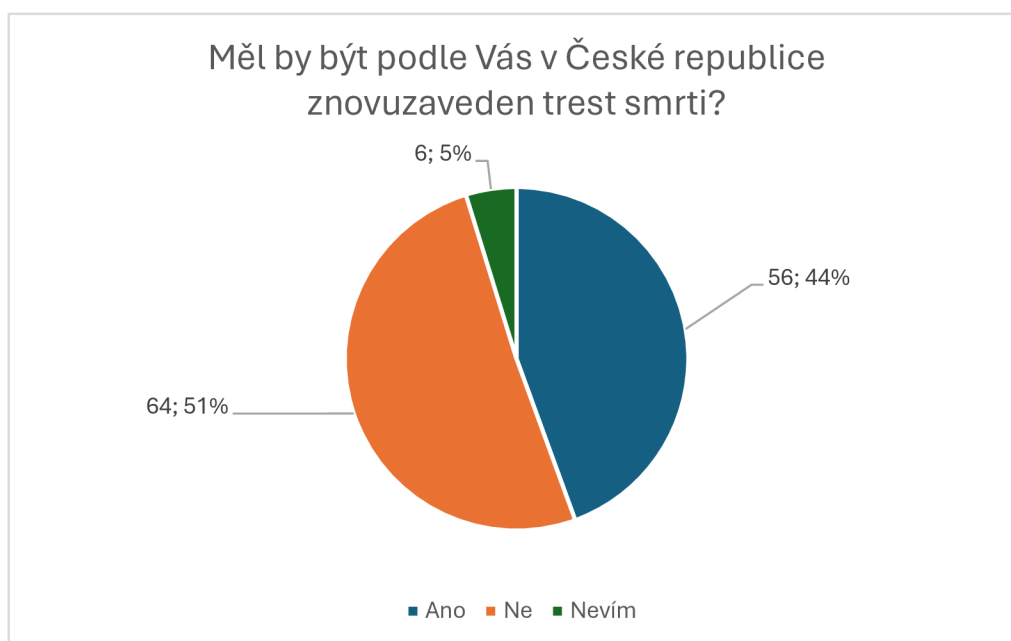
Graf č. 4: Myslíte si, že je dosavadní doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění?

Zdroj: Vlastní zpracování

Vzhledem k tomu, že odpovědi, které se týkaly otázky zjišťující dostatečnost trestních sazeb obecně, byly spíše nesouhlasné, dalo se předpokládat, že i v případě tohoto dotazu budou

odpovědi spíše negativní. Celkem 87 respondentů (69 %) odpovědělo nesouhlasně, 22 respondentům (17 %) připadá tento trest dostačující a 17 dotázaných osob (14 %) nemělo na tuto problematiku názor.

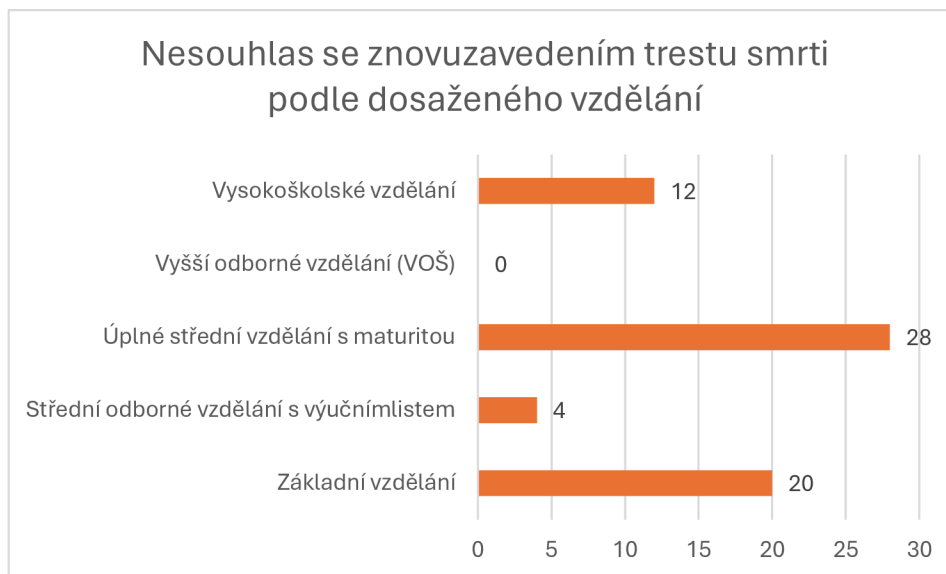
Na tuto a předešlou otázku odpovědělo stejně celkem 86 respondentů, 73 respondentů v obou otázkách odpovědělo „Ne“, 8 dotázaných odpovědělo v obou případech „Ano“ a 5 osob v obou dotazech vybralo odpověď „Nevím“. Zbýlých 40 dotázaných odpovědělo v těchto otázkách rozdílně.

Graf č. 5: Měl by být podle Vás v České republice znovuzaveden trest smrti?

Zdroj: Vlastní zpracování

Jak je z grafu viditelné 64 osob, tedy 51 % respondentů by se znovuzavedením trestu smrti nesouhlasilo, 8 dotázaných (9 %) by se znovuzavedením této formy trestu souhlasilo a 6 respondentů (5 %) neví, zda by se znovuzavedením trestu smrti souhlasilo či nikoliv.

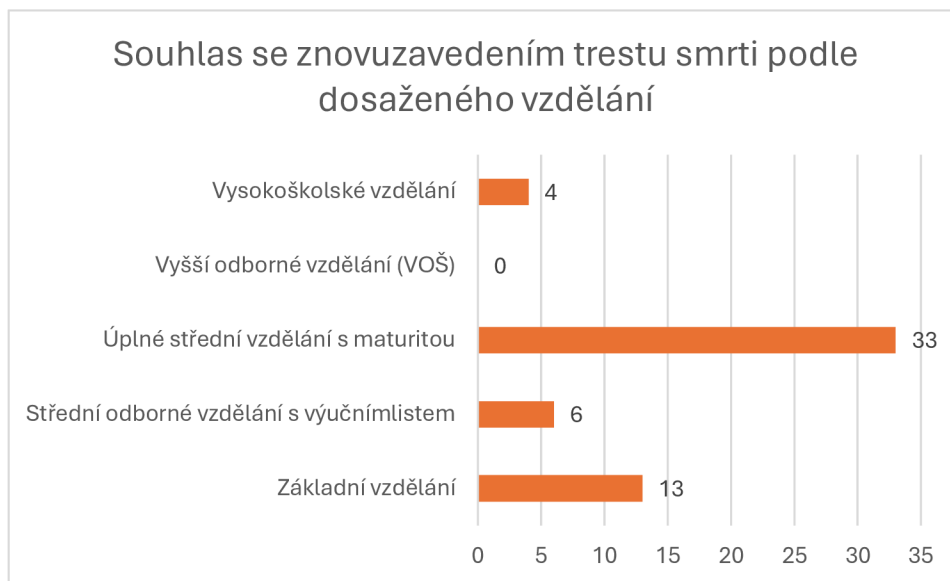

Graf č. 6: Nesouhlas se znovuzavedením trestu smrti podle dosaženého vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování

Analýza dat ukázala, že 12 (z 16) osob, tedy 75 %, ze skupiny mých respondentů s *vysokoškolským vzděláním* by byla proti znovuzavedení trestu smrti. Vzhledem k tomu, že nikdo z mých respondentů neměl v době sběru dat dokončené *vyšší odborné vzdělání (VOŠ)*, tak se u této skupiny nevyskytují žádné hodnoty. Z grafu je sice patrné, že skupina osob s *úplným středním vzděláním s maturitou* dosáhla nejvyššího počtu odpovědí projevujících nesouhlas (22 respondentů), avšak procentuálně se jedná pouze o 44 % z této skupiny respondentů (64 osob). 4 dotázaní (z 11), jejichž nejvyšším dosaženým vzděláním bylo *střední odborné vzdělání s výučním listem*, se k této otázce vyjádřili nesouhlasně, jednalo se tak o 36 % ze skupiny respondentů s tímto typem vzdělání. Poslední skupinou respondentů byly osoby se *základním vzděláním* jako nejvyšším dosaženým vzděláním. Těchto osob bylo celkově 35, z čehož 20 z nich odpovědělo na tuto otázku „Ne“, jedná se tak o 57 % skupiny.

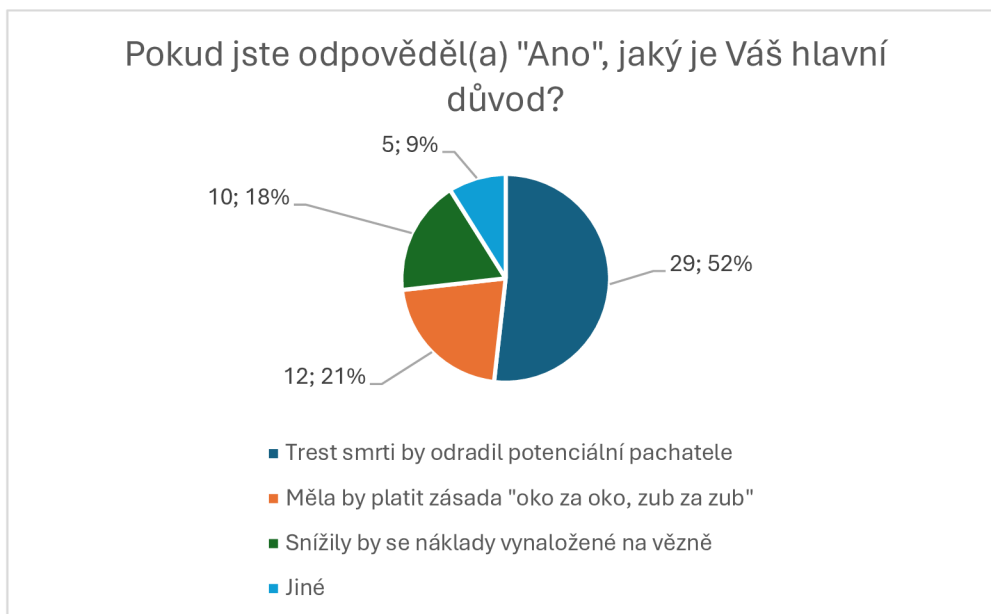
Z této analýzy by se dalo usoudit, že nejvyšší tendenci nesouhlasit se znovuzavedením trestu smrti mají osoby s *vysokoškolským vzděláním*, a naopak nejnižší tendenci nesouhlasit mají respondenti se *středním odborným vzděláním s výučním listem*.

Graf č. 7: Souhlas se znovuzavedením trestu smrti podle dosaženého vzdělání

Zdroj: Vlastní zpracování

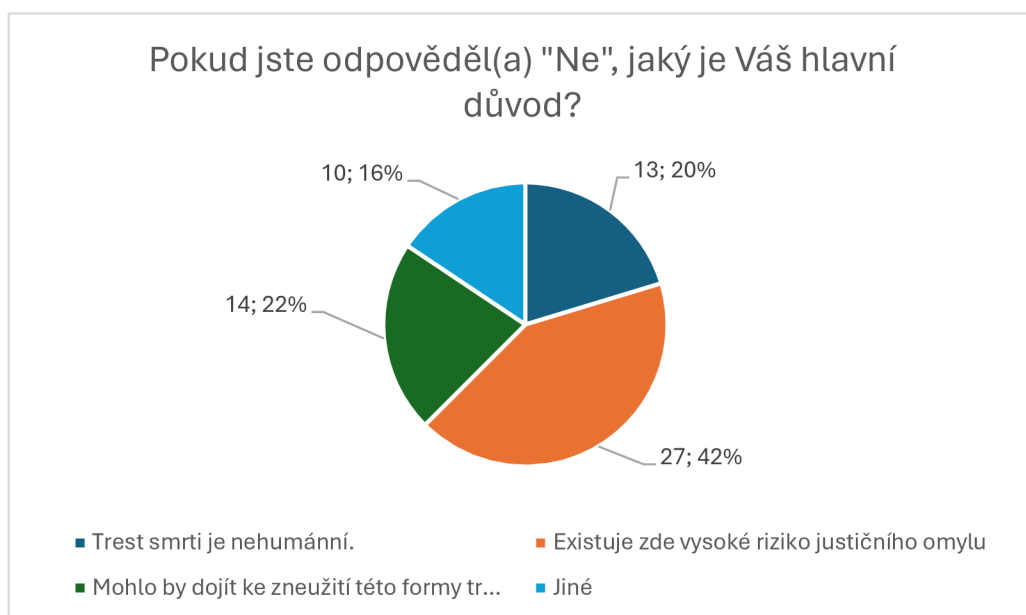
Z tohoto grafu vyplývá, že nejvíce souhlasných odpovědí na otázku týkající se znovuoobnovení trestu smrti pochází od skupiny osob s nejvyšším dosaženým vzděláním *úplné střední vzdělání s maturitou*. Z celkového počtu této skupiny (64 osob) se jedná o 51 %. Naopak nejméně souhlasných odpovědí, pomineme-li kategorii *vyšší odborné vzdělání (VOŠ)*, pochází od skupiny dotázaných s nejvyšším dosaženým vzděláním *vysokoškolské vzdělání*, celkem 4. Z celkového počtu této skupiny (16 respondentů) se jedná o 25 %.

Graf č. 8: Pokud jste odpověděl(a) "Ano", jaký je Váš hlavní důvod?

Zdroj: Vlastní zpracování

Na tuto otázku odpovídali pouze ti respondenti, kteří v otázce *Měl by být podle Vás v České republice znovuzaveden trest smrti?* odpověděli „Ano“. Proto je zde celkový počet odpovědí 56, nikoliv 126. Jak je z grafu patrné daní respondenti nejčastěji uváděli jako odůvodnění svého názoru argument – *Trest smrti by odradil potenciální pachatele*, celkem 29 osob – tedy 52 %. Argument „*Měla by platit zásada „oko za oko, zub za zub“*“ označilo celkem 12 osob, tedy 21 % daných respondentů. 10 osob (18 %) vybralo argument „*Snížily by se náklady vynaložené na vězně*“. U této otázky byla dána možnost odpovědi „Jiné“, aby dotázané osoby mohly případně zapsat vlastní argument. U této otázky této možnosti využilo celkem 5 osob, tedy 9 %. 3 z těchto respondentů uvedlo, že souhlasí se všemi uvedenými argumenty, dva respondenti se zmiňovali o pocitu zadostiučinění pro oběť nebo jejich blízkých.

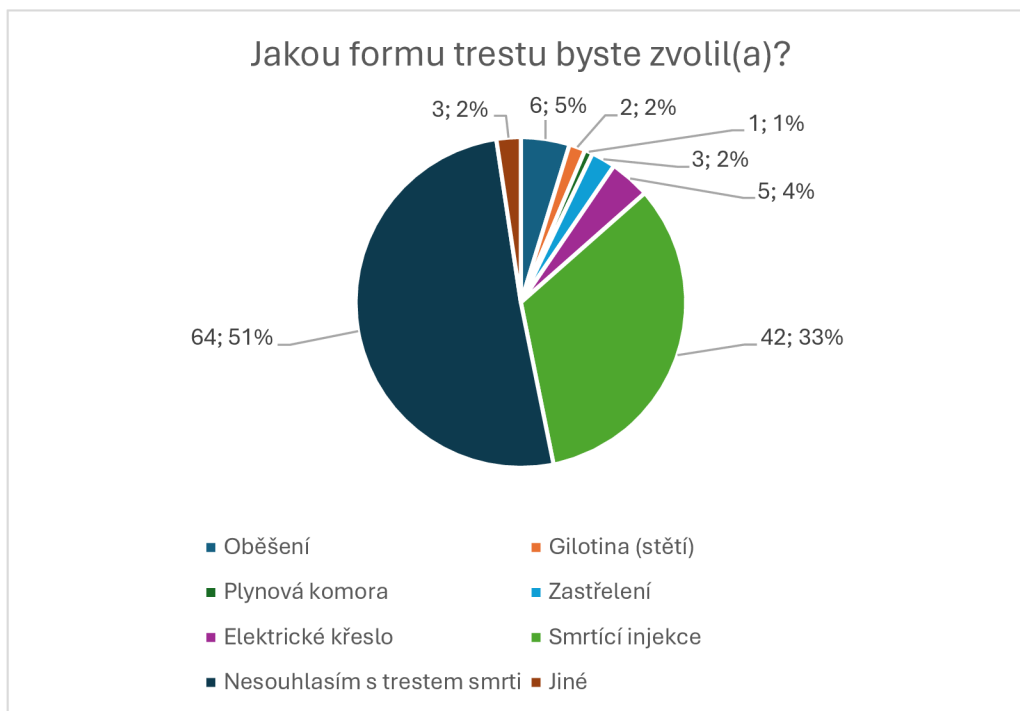

Graf č. 9: Pokud jste odpověděl(a) "Ne", jaký je Váš hlavní důvod?

Zdroj: Vlastní zpracování

Na tuto otázku taktéž neodpovídali všichni respondenti, ale pouze ti, kteří v otázce *Měl by být podle Vás v České republice znovuzaveden trest smrti?* odpověděli „Ne“, celkem tedy 64 osob. Z grafu vyplývá, že nejvíce respondenti vybírali argument proti trestu smrti, který zmiňuje riziko justičního omylu, toto tvrzení vybralo 27 dotázaných, tedy 42 % z dané skupiny. 14 osob vybralo argument „*Mohlo by dojít ke zneužití této formy trestu*“, což činí 22 %. 13 osob (20 %) vybralo možnost „*Trest smrti je nehumánní*“. I v této otázce mohli respondenti napsat vlastní argument pomocí možnosti „Jiné“, tuto možnost využilo 10 osob (16 %). Polovina těchto respondentů souhlasila se všemi možnostmi. 4 osoby uvedly, že trest smrti je mírnější, než doživotní trest – například: „*V některých případech je trest smrti spíše omilostněním, ne skutečným trestem*“. Jeden respondent uvedl tento argument: „*Klesli bychom na úroveň jako ti vrazi*“.

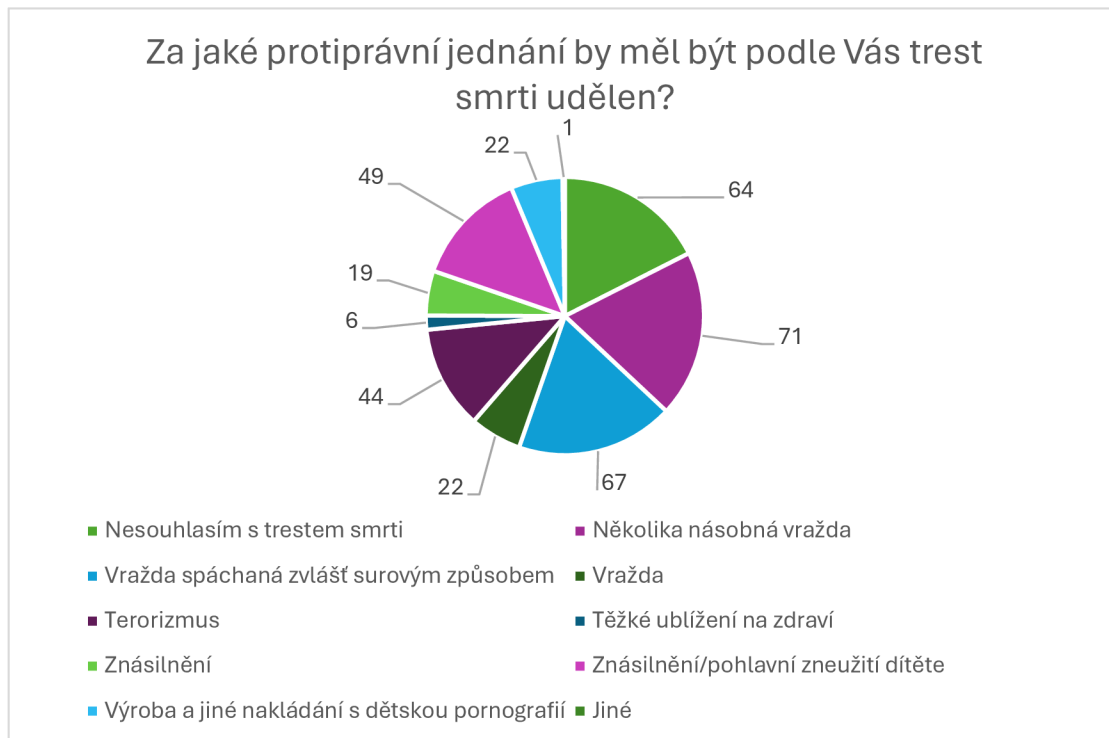
Respondenti, kteří v otázce týkající se znovuzavedení trestu smrti odpověděli „Nevím“, v této a předešlé otázce neodpovídali.

Graf č. 10: Jakou formu trestu byste zvolil(a)?

Zdroj: Vlastní zpracování

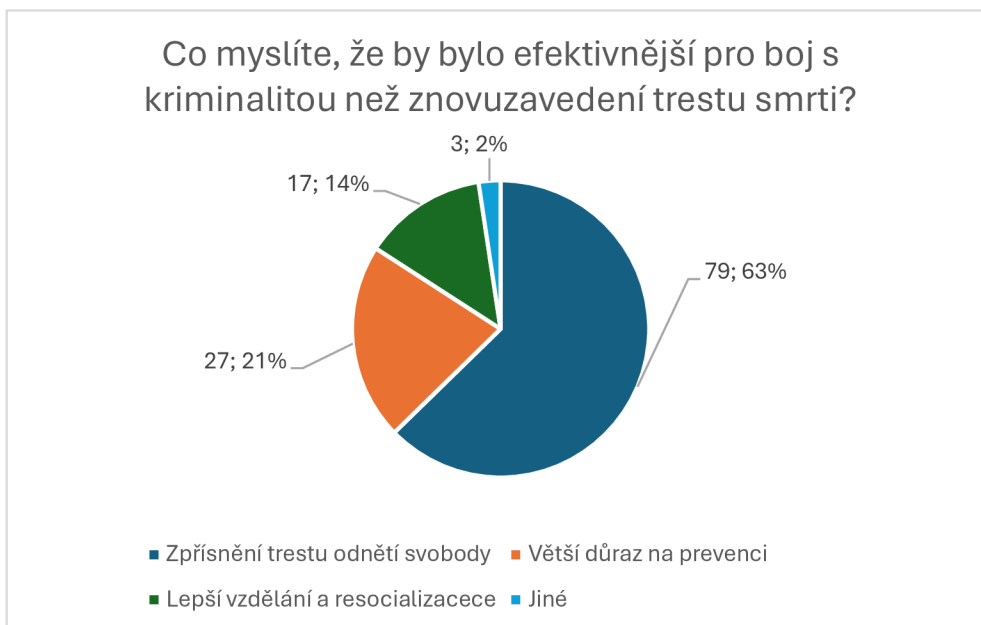
Vzhledem k tomu, že většina respondentů byla proti znovu zavedení trestu smrti, byl předpoklad, že v této otázce bude nejčastější odpověď „*Nesouhlasím s trestem smrti*“, což výše přiložený graf potvrzuje. Nejčastější volenou formou byla „*Smrtící injekce*“, kterou zvolilo 42 dotázaných, naopak nejméně volenou byla „*Plynová komora*“, pro kterou hlasoval jeden člověk. I zde byla uvedena možnost „*Jiné*“, kterou zvolily tři osoby. Jedna osoba napsala „*Ukamenování*“, ve zbylých dvou odpovědích respondenti navrhovali, aby byl trest smrti úměrný spáchanému činu. 6 dotázaných, kteří v otázce o znovuzavedení trestu smrti v České republice uvedli odpověď „*Nevím*“, v této otázce vybrali „*Smrtící injekce*“ (5 respondentů) a jeden takový respondent uvedl: „*Úměrné k spáchanému činu*“.

Graf č. 11: Za jaké protiprávní jednání by měl být podle Vás trest smrti udělen?

Zdroj: Vlastní zpracování

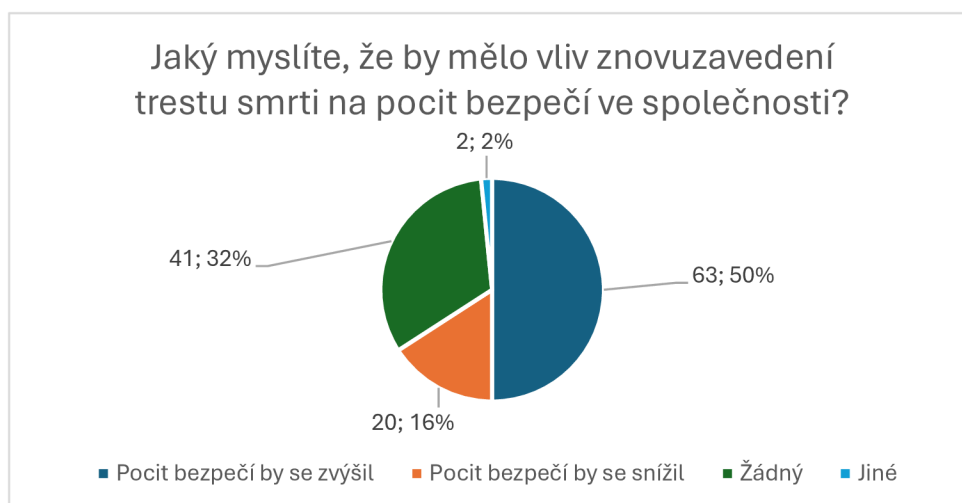
Tato otázka byla jediná, ve které mohli respondenti vybrat více možností najednou. Stejně jako u otázky předešlé, i zde byl předpoklad, že respondenti nesouhlasící se znovuzavedením trestu smrti, u této otázky vyberou odpověď „*Nesouhlasím s trestem smrti*“, i zde se tento předpoklad vyplnil. Nejčastěji (71krát) dotázaní vybrali možnost „*Několika násobná vražda*“. Druhá nejvybíranější položka byla „*Vražda spáchaná zvláště surovým způsobem*“, celkem 67krát. Třetí nejčtenější položka byl již zmiňovaný nesouhlas s trestem smrti – 64krát. Naopak nejméně vybíranou odpovědí ze zadaných položek bylo „*Těžké ublížení na zdraví*“, a to celkem 6krát. Odpověď „*Jiné*“ byla využita jedním z dotázaných a jeho odpověď byla: „*Nevím*“.

Graf č. 12: Co myslíte, že by bylo efektivnější pro boj s kriminalitou než znovuzavedení trestu smrti?

Zdroj: Vlastní zpracování

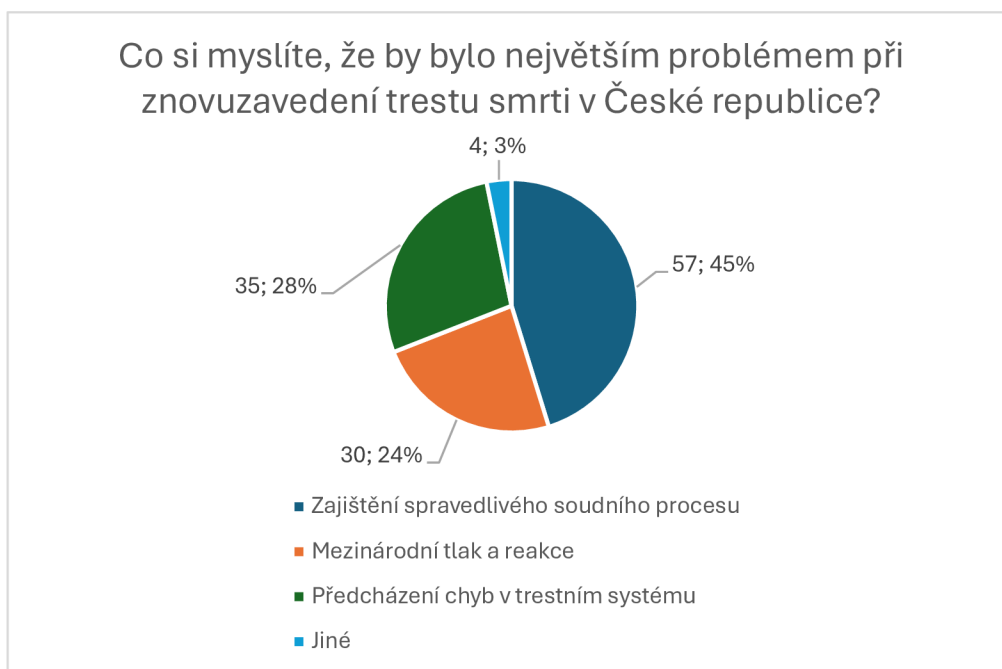
Snahou této otázky bylo zjistit, jaké kroky by respondenti navrhovali ke snížení kriminality v České republice za současného stavu, tedy bez trestu smrti. Jak ukazuje výše uvedený graf, více než polovina dotázaných, celkem 79, tedy 63 %, by souhlasila se zpřísněním trestu odnětí svobody. 27 osob (21 %) by posílilo důraz na prevenci páčání trestných činů a 17 (14 %) respondentů zvolilo možnost týkající se zlepšení vzdělání a resocializace vězňů. Tři z dotázaných, kteří zvolili možnost „Jiné“, ve svých odpovědích uvedli, že souhlasí se všemi třemi možnostmi. Zajímavé, dle mého názoru, je fakt, že možnost „Zpřísnění trestu odnětí svobody“ spíše volili respondenti, kteří by byli pro znovuzavedení trestu smrti (53 %).

Graf č. 13: Jaký myslíte, že by mělo vliv znovuzavedení trestu smrti na pocit bezpečí ve společnosti?

Zdroj: Vlastní zpracování

Trest smrti by podle poloviny dotázaných osob zvýšil pocit bezpečí v české společnosti. 32 % respondentů se domnívalo, že by zavedení tohoto trestu nemělo žádný efekt na bezpečnost a 16 % dotázaných si myslí, že by trest smrti pocit bezpečí snížil. 2 respondenti využili možnost „Jiné“, avšak oba napsali „Nevím“. 17 osob (ze 20), kteří se domnívali, že by se pocit bezpečí snížil, byli respondenti, kteří nesouhlasili se znovuzavedením trestu smrti. Zatímco 69 % dotázaných, kteří v této otázce odpověděli, že by se pocit bezpečí zvýšil, by byli pro znovuzavedení trestu smrti.

Graf č. 14: Co si myslíte, že by bylo největším problémem při znovuzavedení trestu smrti v České republice?

Zdroj: Vlastní zpracování

Nejvíce dotázaných osob (57, tedy 45 %) se domnívá, že největším problémem při znovuzavedení trestu smrti v České republice by bylo zajištění spravedlivého soudního procesu, tedy aby rozsudek odpovídal míře závažnosti činu. 28 % zúčastněných by chápalo jako největší problém předcházení chyb v trestním systému, tedy obava z justičních omylů. Dále 24 % respondentů uvedlo, že největším problémem by byl mezinárodní reakce a tlak. 4 respondenti využili možnost odpovědi „Jiné“, dva z těchto respondentů vyjádřili v podstatě obavu z justičního omylu, jeden se domníval, že největším problémem by byla „*nehumánnost*“ a jeden uvedl „*Nevím*“.

5.4. Vyhodnocení hypotéz

Pro svou bakalářskou práci jsem si stanovila čtyři hypotézy:

- H1: Se znovuzavedením trestu smrti souhlasí méně než polovina dotázaných

Tato hypotéza se **potvrdila**, protože se znovu zavedením trestu smrti souhlasilo 44 % dotázaných.

- H2: Více než 40 % dotázaných, kteří jsou proti znovuzavedení trestu smrti, tak zvolili kvůli obavě z justičního omylu.

Tato hypotéza se **potvrdila**, protože tento důvod svého přesvědčení ohledně trestu smrti vyjádřilo 42 % z dané skupiny respondentů.

- H3: Méně než polovina dotázaných, kteří jsou pro znovuzavedení trestu smrti, tak zvolili kvůli zásadě „oko za oko zub za zub“.

Tato hypotéza se **potvrdila**, protože takto odpovědělo 21 % z dané skupiny dotázaných.

- H4: Více než polovina dotázaných, kteří jsou pro znovuzavedení trestu smrti, tak zvolili kvůli přesvědčení, že by znovuzavedení trestu smrti by odradilo potenciální pachatele trestné činnosti.

Tato hypotéza se **potvrdila**, protože 52 % z dané skupiny respondentů takto odpovědělo.

5.5. Shrnutí výsledků

Po provedení dotazníkového šetření se podařilo potvrdit všechny čtyři předem stanovené hypotézy. Vyplnění dotazníku se účastnilo 126 lidí, kteří jsou příslušníky generace Z, což znamená, že byli narozeni v rozmezí let 1996-2009. Mezi dotazovanými osobami bylo 87 žen a 39 mužů. Dotazník vyplnilo nejvíce osob ve věku 21-25 let, celkem 54 % a nejvíce osob mělo jako nejvyšší dosažené vzdělání úplné středoškolské vzdělání s maturitou. Naopak nejméně respondentů pocházelo z věkové skupiny 14-15 let (jeden respondent) a nejméně dotazovaných osob mělo jako nejvyšší dosažené vzdělání střední odborné vzdělání s výučním listem, 9 % dotázaných. Dotazník obsahoval 17 otázek, přičemž u jedné otázky bylo povoleno vybrat více odpovědí, u zbylých 16 byla možná pouze jedna odpověď.

Z výsledků výzkumu je patrné, že příslušníci generace Z mají k myšlence znovuzavedení trestu smrti spíše negativní názor, jak bylo již zpočátku očekáváno. 51 % respondentů by bylo proti, přičemž nejvyšší míra této tendence se projevila u osob s dosaženým vysokoškolským vzděláním. 44 % by bylo pro znovuzavedení, přičemž bylo zjištěno, že nejvyšší míra procentuální četnosti se objevila u respondentů s dosaženým středním odborným vzděláním s výučním listem. 5 % dotázaných na tuto problematiku nemělo názor.

Osoby, které byly proti trestu smrti jako nejčastější důvod uváděly obavy z justičního omylu, celkem 42 %. Naopak respondenti, kteří by souhlasili se znovuzavedením trestu smrti uváděli jak nejčastější důvod argument, že by trest smrti odradil potencionální zločince od páčání trestné činnosti, celkem 52 %. Argument operující s tezí „oko za oko, zub za zub“ jako hlavní důvod svého přesvědčení vybralo pouze 21 % dotázaných. Jako nejpreferovanější způsob usmrcení odsouzeného se projevila smrtící injekce, kterou vybralo 33 % dotázaných osob, a nejčastějším důvodem pro uložení trestu smrti byla několika násobná vražda. Taktěž bylo zjištěno, že podle 63 % respondentů by v boji s kriminalitou za současného stavu (bez trestu smrti) pomohlo zpřísnění trestu odnětí svobody. Trestní sazby udílené v České republice chápe 72 % dotázaných osob jako nedostatečné. 50 % respondentů se domnívá, že by trest smrti zvýšil pocit bezpečí ve společnosti. 69 % dotázaných s tímto názorem tvořily osoby, které nejsou proti znovuzavedení trestu smrti. Největším problémem při případném znovuzavedení trestu smrti v České republice by, dle respondentů, bylo zajištění spravedlivého soudního procesu, tento názor zastávalo 47 % dotázaných osob. 28 % se obávalo chyb v trestním systému (justičních omylů), které jsou v případě tohoto druhu trestu fatální. 24 % respondentů pocíťovalo jako největší problém mezinárodní reakce a tlak, které by se dostavili po znovuobnovení trestu smrti v ČR.

ZÁVĚR

Jak již bylo zmíněno v úvodu mé práce, problematika trestu smrti je i v dnešní době stále živým tématem, o kterém se aktivně diskutuje. A to i na našem území České republiky, která nemá trest smrti zakotven ve svém trestním zákoně. Proti sobě stojí jeho příznivci, kteří v něm vidí spravedlivý a žádoucí trest, a na druhou stranu jeho odpůrci, kteří jej chápou jako nehumánní přežitek. I přesto je tento trest stále v 55 zemích světa legální. Zejména se jedná o některé ze států USA, některé asijské státy jako například Čína nebo Japonsko, některé africké státy a státy Blízkého východu jako například Botswana nebo Saudská Arábie. V Evropě je jediným státem, který trest smrti oficiálně využívá Bělorusko. Samozřejmě, dalo by se diskutovat o Ruské federaci, ve které je trest smrti „pozastaven“ a oficiálně by neměl být využíván, stále je však tento trest zakotven v trestním zákoníku země. Je skoro až těžko uvěřitelné, že se v některých zemích využívají takové tresty smrti jako ukamenování nebo stětí hlavy.

Celkově je v dnešní době trendem trest smrti jako legální formu trestu rušit a nahrazovat jej trestem odnětí svobody na doživotí. Zaslouhuje se o to několik organizací, jejichž posláním je ochrana lidských práv. Asi nejznámější takovouto organizací je organizace Amnesty International, z jejíž webových stránek jsem ve své práci čerpala.

V práci byly vysvětleny pojmy jako trest, trestný čin, výjimečný trest, trest smrti apod. Následně byly v práci uvedeny druhy trestů smrti, které se stále používají. Dále zde byla zmíněna historie vývoje trestu smrti na našem území od období středověku, přes období raného novověku, období první republiky, protektorátu Čechy a Morava, politických procesů v 50. letech, až po zrušení trestu smrti v tehdejší Československu roku 1990. Zmíněny byly i některé případy exekucí, jako poprava K.H. Franka, případ Olgy Hepnarové a poslední poprava v rámci Čech a bývalého Československa.

Dále byly podrobně rozebrány některé argumenty pro a proti trestu smrti. Na straně podporující trest smrti stojí argumenty jako „oko za oko, zub za zub, konečná eliminace zločince, domněnka, že trest smrti odradí další kriminální živly a zdánlivá ekonomická výhodnost trestu smrti. A následně byly představeny naopak argumenty abolicionistů, tedy odpůrců trestu smrti, kteří uvádějí jako argument právo na život, které by mělo být zaručeno všem lidem, dále pak hrozba exekuce nevinného člověka, nezaručení presumpce neviny a řádného soudního procesu v tzv. masových procesech. A konečně, zneužívání tohoto druhu trestu k popravám politických odpůrců nebo členů diskriminovaných skupin na daném území (ženy, LGBTQ komunita, rozdílné náboženské vyznání).

V empirické části bylo cílem zjistit názor generace Z na tuto problematiku, zda by její příslušníci souhlasili se znovuzavedením tohoto trestu a jaký názor by je k tomu vedl. Můj vlastní obecný předpoklad byl takový, že bude převažovat názor proti trestu smrti. Ten se sice naplnil, ale musím osobně konstatovat, že jsem byla překvapená, že rozdíl mezi těmito skupinami nebyl nijak zvláště markantní. Proti znovuzavedení trestu smrti bylo celkem 51 % respondentů, pro trest smrti bylo 44 % a 5 % neprojevalo názor. Domnívala jsem se, že procentuální rozdíl bude větší. Hlavním argumentem odpůrců trestů smrti byla obava z justičního omylu a hlavním argumentem zastánců této formy trestu bylo tvrzení, že trest smrti by snížil kriminalitu, kvůli obavě právě z onoho trestu. Většina respondentů projevila názor, že trest smrti by v České republice zajistil vyšší pocit bezpečí.

Seznam použité literatury

Tištěné zdroje:

CÍLEK, Roman. *Olga Hepnarová: zabijela, protože neuměla žít*. Praha: XYZ, 2010. ISBN 978-80-7388-338-6.

ČR, 2006. ISBN 80-239-9417-4.

FRANCEK, Jindřich. *Zločin a trest v českých dějinách*. Praha: Rybka Publishers, 2007. ISBN 80-86182-91-6.

GAVORA, Petr. *Úvod do pedagogického výzkumu*. Brno: Paido, 2000. ISBN 80-85931-79-6.

CHALUPNÝ, Eduard. *O trestu smrti: anketa*. Praha: Sociální služba, 1923. Bez ISBN.

CHMEL, Ladislav. *Nejslavnější popravy*. Praha: Petrklíč, 2004. ISBN 978-80-7229-610-1.

JANUŠ, Jan. *Tresty budoucnosti*. Praha: Info.cz, 2020. ISBN 978-80-907780-0-9.

JELÍNEK, Jiří. *Trestní právo hmotné: obecná část, zvláštní část*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-7502-236-3

KALVODOVÁ, Věra. *Trest odnětí svobody na doživotí*. Brno: Masarykova univerzita, 1995. ISBN 80-210-1197-1.

KUCHTA, J. SCHELLE, K. *Trest smrti včera a dnes*. Brno: Univerzita J. Purkyně, 1982. ISBN 80-7229-107-6.

KUCHTA, J. VÁLKOVÁ, H. a kol. *Základy kriminologie a trestní politiky*. 2. vyd. Beckovy mezioborové učebnice. Praha: C.H. Beck, 2012. SBN 978-80-7400-429-2.

LIŠKA, O. *Tresty smrti vykonané v Československu v letech 1918-1989*. Úřad dokumentace a vyšetřování zločinů komunismu, 2006. ISBN 80-86621-09-X.

MALÝ, Karel, SIVÁK, Florián. *Dějiny státu a práva v českých zemích a na Slovensku do r. 1918*. Praha: H&H, 1993. ISBN 80-85467-61-5.

MONESTIER, Martin. *Historie trestu smrti*. Praha: Knižní klub, 1998. ISBN 80-86182-05-3.

NAVRÁTILOVÁ, Jana. *Výjimečný trest*. Praha: Leges, 2010. ISBN 978-80-87212-41-7.

UHLÍK, J. *Historie vězení a vězeňství v Čechách*. Praha: Institut vzdělávání vězeňské služby *Úplné znění zákona č. 40/2009 Sb., trestní zákoník*. Vydání: dvanácté. Praha: Armex Publishing, 2022. ISBN 978-80-8751-89-2.

PLACHÝ, Jiří. *Masarykovy oprátky: problematika trestu smrti v období první a druhé Československé republiky 1918-1939*. Cheb: Svět křídel, 2011. ISBN 978-80-87567-21-0.

Elektronické zdroje

ŠIMÁNOVÁ, Hana. Několik poznámek k výjimečnému trestu. In: *Právní prostor* [online]. [cit. 2024-01-3]. Dostupné z: <https://www.pravniprostor.cz/clanky/trestni-pravo/nekolik-poznamek-k-vyjimecnemu-trestu>

Vězeňská služba České republiky. *Statistická ročenka Vězeňské služby České republiky 2022* [online]. Dostupné z: <https://www.vscr.cz/media/organizacni-jednotky/generalni-reditelstvi/odbor-spravni/statistiky/rocenky/statisticka-rocenka-vezenske-sluzby-ceske-republiky-za-rok-2022.pdf>

POREMBSKÁ, Kateřina. Trest smrti. In: *Pražský studentský summit* [online]. 2017 [cit. 2024-01-17]. Dostupné z: https://www.studentsummit.cz/wp-content/uploads/2019/02/HRC_trest_smrti.pdf

Trest smrti. In: *Amnesty International* [online]. 2020 [cit. 2024-01-19]. Dostupné z: <https://www.amnesty.cz/trestsmrti>

VICHEREK, Roman. Účel trestu. In: *EPRAVO* [online]. 2013 [cit. 2024-01-16]. Dostupné z: <https://www.epravo.cz/top/clanky/ucel-trestu-89770.html>

Generace Z: internetová generace přináší změny, inovace a spoustu otázek. In: *Sítě v hrsti* [online]. 2023 [cit. 2024-01-20]. Dostupné z: <https://sitevhrsti.cz/generace-z/>

ŠESTÁKOVÁ, Renáta. Historie gilotiny. V Čechách ji používali ještě nacisté za války. *Memento Historia* [online]. 2023, 1 [cit. 2024-01-29]. Dostupné z: <https://www.memento-historia.cz/clanek/301/historie-gilotiny-v-cechach-ji-pouzivali-jeste-naciste-za-valky>

BATHA, Emma. FACTBOX: Stoning - where does it happen? *Thomson Reuters Foundation* [online]. 2013 [cit. 2024-01-30]. Dostupné z: <https://web.archive.org/web/20151117033540/http://www.trust.org/item/20130927165059-w9g0i>

Pankrácká „sekyrárna“: oddělení II A v policejní věznici gestapa v Praze na Pankráci. In: *Ústav pro studium totalitních režimů* [online]. [cit. 2024-03-26]. Dostupné z: <https://www.ustrcr.cz/uvod/pankracka-sekyrarna/>

KRUPKA, Jaroslav. Veřejná poprava K. H. Franka: lidé museli mít vstupenku, odsouzený si mumlal. In: *Deník.cz* [online]. [cit. 2024-03-28]. Dostupné z: https://www.denik.cz/z_domova/poprava-k-h-franka.html

Poslední popravený v Česku – pětinasobný vrah Vladimír Lulek. In: *ČT24* [online]. 2008, 2.2.2009 [cit. 2024-04-05]. Dostupné z: <https://ct24.ceskatelevize.cz/clanek/domaci/posledni-popraveny-v-cesku-petinasobny-vrah-vladimir-lulek-141512>

Postoje občanů k trestu smrti – květen 2019 - Centrum pro výzkum veřejného mínění. [online].
Copyright © [cit. 29.01.2023]. Dostupné z:
<https://cvvm.soc.cas.cz/cz/tiskovezpravy/ostatni/negativni-jevy-bezpecnost/4960-postoje-obcanu-k-trestu-smrti-kveten-2019>

Seznam grafů

Graf č. 1: Jaký je Váš věk?

Graf č. 2: Nejvyšší dosažené vzdělání

Graf č. 3: Myslíte si, že trestní sazby v ČR jsou dostačující?

Graf č. 4: Myslíte si, že je dosavadní doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění?

Graf č. 5: Měl by být podle Vás v České republice znovuzaveden trest smrti?

Graf č. 6: Nesouhlas se znovuzavedením trestu smrti podle dosaženého vzdělání

Graf č. 7: Souhlas se znovuzavedením trestu smrti podle dosaženého vzdělání

Graf č. 8: Pokud jste odpověděl(a) "Ano", jaký je Váš hlavní důvod?

Graf č. 9: Pokud jste odpověděl(a) "Ne", jaký je Váš hlavní důvod?

Graf č. 10: Jakou formu trestu byste zvolil(a)?

Graf č. 11: Za jaké protiprávní jednání by měl být podle Vás trest smrti udělen?

Graf č. 12: Co myslíte, že by bylo efektivnější pro boj s kriminalitou než znovuzavedení trestu smrti?

Graf č. 13: Jaký myslíte, že by mělo vliv znovuzavedení trestu smrti na pocit bezpečí ve společnosti?

Graf č. 14: Co si myslíte, že by bylo největším problémem při znovuzavedení trestu smrti v České republice?

Přílohy

Příloha A – Dotazník

Trest smrti – dotazník

Vážení respondenti, vyplněním tohoto dotazníku mi pomůžete při zpracování mé bakalářské práce na téma *Trest smrti optikou generace Z*.

Dovoluji si Vás požádat o co nepřesnější a nejpravdivější vyplnění dotazníku.

Dotazník je zcela anonymní.

Mockrát děkuji za Vaši účast.

1. Jaké je Vaše pohlaví?

Muž

Žena

Jiné

2. Kolik Vám je let?

Méně než 15 let (včetně)

16-20 let

21-25 let

26-29 let

3. Jaké je Vaše nejvyšší dosažené vzdělání?

Základní vzdělání

Střední odborné vzdělání s výučním listem

Úplné střední vzdělání s maturitou

Vyšší odborné vzdělání (VOŠ)

Vysokoškolské vzdělání

4. Myslíte si, že trestní sazby v ČR jsou dostačující?

Ano

Ne

Nevím

5. Myslíte si, že trest odnětí svobody na doživotí je pro odsouzeného horší než trest smrti?

Ano

Ne

Nevím

6. Myslíte si, že je dosavadní doživotní trest za vraždu dostačující, když je zde možnost podmíněného propuštění?

Ano

Ne

Nevím

7. Měl by být podle Vás v České republice znovuzaveden trest smrti?

Ano
Ne
Nevím

8. Pokud jste odpověděl(a) "Ano", jaký je Váš hlavní důvod?

Měla by platit zásada "oko za oko, zub za zub".
Trest smrti by odradil potenciální pachatele.
Snížily by se náklady vynaložené na vězně.
Jiné:

9. Pokud jste odpověděl(a) "Ne", jaký je Váš hlavní důvod?

Trest smrti je nehumánní.
Existuje zde vysoké riziko justičního omylu.
Mohlo by dojít ke zneužití této formy trestu.
Jiné:

10. Jakou formu trestu smrti byste zvolil(a)?

Oběšení
Gilotina (stětí)
Plynová komora
Zastřelení
Elektrické křeslo
Smrtící injekce
Nesouhlasím s trestem smrti
Jiné:

11. Za jaké protiprávní jednání by měl být podle Vás trest smrti udělen? (pozn. můžete vybrat více možností)

Několika násobná vražda
Vražda spáchaná zvlášť surovým způsobem
Vražda
Terorismus
Těžké ublížení na zdraví
Znásilnění
Znásilnění/pohlavní zneužití dítěte
Výroba a jiné nakládání s dětskou pornografií
Nesouhlasím s trestem smrti
Jiné:

12. Co myslíte, že by bylo efektivnější pro boj s kriminalitou než znovuzavedení trestu smrti?

Zpřísnění trestu odnětí svobody
Větší důraz na prevenci
Lepší vzdělávání a rehabilitace vězňů
Jiné:

13. Jaký myslíte, že by mělo vliv znovuzavedení trestu smrti na pocit bezpečí ve společnosti?

Žádný

Pocit bezpečí by se zvýšil

Pocit bezpečí by se snížil

Jiné:

14. Myslíte si, že by trest smrti přinesl dostatečné zadostiučinění obětem nebo příbuzným obětí trestného činu?

Ano

Ne

Nevím

15. Co si myslíte, že by bylo největším problémem při znovuzavedení trestu smrti v České republice?

Zajištění spravedlivého soudního procesu.

Mezinárodní tlak a reakce.

Předcházení chyb v trestním systému

Jiné:

16. Myslíte si, že by Vaši rodiče spíše inklinovali k zavedení trestu smrti?

Ano

Ne

Nevím

17. Zajím(a) jste se někdy o problematiku trestu smrti?

Ano

Ne

Nevím